

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

OKULLARDA GÜVENLİK İLE İLGİLİ DURUMLARDA KRİZ YÖNETİMİ

Elif ŞAHİN

**Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi Ve Denetimi
Yüksek Lisans Tezi**

İSTANBUL, 2023

T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

OKULLARDA GÜVENLİK İLE İLGİLİ DURUMLARDA KRİZ YÖNETİMİ

Elif ŞAHİN

Danışman
Prof.Dr.SUAT ANAR

Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi
Yüksek Lisans Tezi

İSTANBUL, 2023

Yeditepe Üniversitesi

2023

OKULLARDA GÜVENLİK İLE İLGİLİ DURUMLARDA KRİZ YÖNETİMİ

Onaylayanlar:

Prof. Dr. Ad Soyad SUAT ANAR
(Tez Danışmanı)
(...YEDİTEPE..... Üniversitesi)

Doç. Dr. Ad Soyad DİLARA DEMİRBULA
(...YEDİTEPE..... Üniversitesi)

Dr. Öğr. Ü. Ad Soyad ENGİN KARADAĞ
(...AKDENİZ..... Üniversitesi)

Onay Tarihi: .14.../.7.../2023.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Ad Soyad

İmza

ÖZET

Bu araştırmada, okullarda güvenlik ile ilgili durumlarda okul yönetiminin kriz yönetimi incelenmiştir. Araştırmada nitel analiz yöntemlerinden iç içe geçmiş tek durum çalışması deseni kullanılmıştır. Bu araştırmada veriler, görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan 10 soruluk görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde nitel analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre, okulun bulunduğu çevreden kaynaklanabilecek tehlikelere karşı yapılan uygulamalar ile ilgili ilk sırada güvenlik görevlisi yer almaktadır. Deprem, yangın vb. olaylara karşı alınan önlemler ile ilgili 13 katılımcı deprem, yangın vb. olaylara karşı tatbikat yapıldığını aktarmıştır. Öğrenci ve öğretmenlerin okul güvenliği ile ilgili düşüncelerini paylaşabileceği ortamla ilgili katılımcıların büyük çoğunluğunun böyle bir ortam olduğunu dile getirdiği görülmektedir. Katılımcıların MEB'in güvenli okullar konusundaki önerileri ile ilgili, seminer ve bilgilendirme toplantılarının yapılması ve güvenlik görevlilerinin görevlendirilmesi konuları öneriler arasında ön plana çıkmıştır. Katılımcıların okul güvenliği konusunda rastladıkları sorunlar ile ilgili elde edilen verilere göre güvenlik personelinin olmayışının en büyük sorun olduğu görülmektedir. Katılımcıların kriz anında müdahale planları ile ilgili elde edilen verilere göre belirlenmiş bir planın olmadığı görülmüştür. Okulda zararlı alışkanlıkların önlenmesi yönelik çalışmalar ile ilgili elde edilen verilere göre genel eğitim/bilgilendirme yapıldığı belirlenmiştir. Alkol, sigara ve uyuşturucu madde bağımlılığını önlemek amacıyla yapılan uygulamalar ile ilgili elde edilen verilere göre çoğunluğun madde bağımlılığının zararları hakkında bilgilendirme yaptığı/ eğitim verdiğı belirlenmiştir. Öğrencilerin güvenliğini sağlamak amacıyla okulun fiziki koşullarında yapılan düzenlemeler ile ilgili elde edilen verilere göre bina içinde tehlikeli yerlerde tamirat/tadilatların yapıldığı, kesici, sivri,

kaygan zemin vb. gibi durumların düzeltilmeye çalışıldığı aktarılmıştır. Katılımcılara göre okullarda güvenliğı sağlamak için yapılması gerekenler ile ilgili elde edilen verilere göre güvenliğı sağlama konusunda en çok katılınan ortak kanı güvenlik görevlisi çalıştırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Okul güvenliğı, kriz yönetimi.

ABSTRACT

In this research, the crisis management of the school administration in security-related situations in schools was examined. In the research, nested single case study design, one of the qualitative analysis methods, was used. In this study, the data were obtained by using the interview form. In the research, an interview form with 10 questions prepared by the researcher was used as a data collection tool. Content analysis, one of the qualitative analysis methods, was used in the analysis of the research data. According to the data obtained, the security guard is in the first place regarding the practices against the dangers that may arise from the environment in which the school is located. Earthquake, fire etc. 13 participants about the measures taken against the events earthquake, fire, etc. He stated that the drills were conducted against the events. Regarding the environment where students and teachers can share their thoughts on school safety, it is seen that the majority of the participants stated that it is such an environment. The issues of holding seminars and information meetings regarding the MoNE's recommendations on safe schools and appointing security guards came to the fore among the suggestions. According to the data obtained about the problems encountered by the participants about school security, it is seen that the biggest problem is the absence of security personnel. It was observed that the participants did not have a plan determined according to the data obtained regarding the intervention plans at the time of crisis. It was determined that general education/information was provided according to the data obtained regarding the studies on the prevention of harmful habits at school. According to the data obtained regarding the practices carried out to prevent alcohol, cigarette and drug addiction, it has been determined that the majority of them inform/teach about the harms of substance addiction. According to the data obtained regarding the arrangements made in the physical conditions of the school in order to ensure the safety of the students, there are no

dangerous areas such as sharp, sharp, slippery floors, etc. It has been reported that such situations are being tried to be corrected. According to the participants, according to the data obtained about what needs to be done to ensure security in schools, the most common opinion about ensuring security is to employ security guards.

Keywords: School safety, crisis management.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
TABLolar LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	2
2.1. Okul Güvenliği Kavramı	2
2.2. Eğitim Kurumlarında Güvenlik İhtiyacı	3
2.2.1. Okul Güvenliğine Yönelik Mekân Tasarımı	5
2.2.2. Güvenli Okulun Özellikleri	6
2.2.2.1. Bina Yapısı	6
2.2.2.2. Aydınlatma	7
2.2.2.3. Güvenlik Çitleri, Parmaklıklar	8
2.2.2.4. Yapısal Öğeler ve Kullanılan Malzemeler	8
2.2.2.5. Okul Merdivenleri	9
2.2.2.6. Güvenli Kapı ve Pencereleler	10
2.2.2.7. Okul Servislerinde Güvenlik	10
2.3. Kriz Yönetimi	11
2.3.1. Krizin Aşamaları	12
2.3.1.1. Kriz Öncesi Dönem	12
2.3.1.2. Kriz Anı	13
2.3.2. Kriz Yönetiminin Özellikleri	15

2.4. Eğitim Örgütlerinde Kriz Kavramı	16
2.4.1. Okullarda Yaşanabilecek Krizler	17
2.4.1.1. Okullarda Kriz Yönetimi	18
2.4.1.2. Okullarda Krize Neden Olan Faktörler	20
2.4.1.3. Okullarda Kriz Sonrası Dönem	22
2.5. Okul Müdürünün Kriz Yönetimindeki Görevleri	23
2.6. Okul Yöneticilerin Kriz Yönetim Becerileri	25
3. YÖNTEM	27
3.1. Araştırma Deseni	27
3.2. Evren ve Örneklem	27
3.3. Veri Toplama Aracı	27
3.4. Verilerin Analizi	27
4. BULGULAR	29
4.1. Okulun Bulunduğu Çevreden Kaynaklanabilecek Tehlikelere Karşı Yapılan Uygulamalar İle İlgili Veriler	29
4.2. Deprem, Yangın vb. Olaylara Karşı Alınan Önlemler İle İlgili Veriler	30
4.3. Öğrenci ve Öğretmenlerin Okul Güvenliği İle İlgili Düşüncelerini Paylaşabileceği Ortamla İlgili Veriler	32
4.4. Katılımcıların MEB'in Güvenli Okullar Konusundaki Önerileri İle İlgili Veriler ...	33
4.5. Katılımcıların Okul Güvenliği Konusunda Rastladıkları Sorunlar ile İlgili Veriler	35
4.6. Katılımcıların Kriz Anında Müdahale Planları İle İlgili Veriler	37
4.7. Okulda Zararlı Alışkanlıkların Önlenmesi Yönelik Çalışmalar İle İlgili Veriler	39
4.8. Alkol, Sigara ve Uyuşturucu Madde Bağımlılığını Önlemek Amacıyla Yapılan Uygulamalar İle İlgili Veriler	41
4.9. Öğrencilerin Güvenliğini Sağlamak Amacıyla Okulun Fiziki Koşullarında Yapılan Düzenlemeler İle İlgili Veriler	42

4.10. Katılımcılara Göre Okullarda Güvenliği Sağlamak İçin Yapılması Gerekenler İle İlgili Veriler.....	44
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	47
KAYNAKÇA.....	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Okullarda Krize Neden Olan Faktörler.....	21
--	----

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.Okulun Bulunduğu Çevreden Kaynaklanabilecek Tehlikelere Karşı Yapılan Uygulamalar İle İlgili Veriler	29
Tablo 2.Deprem, Yangın vb. Olaylara Karşı Alınan Önlemler İle İlgili Veriler	31
Tablo 3.Öğrenci ve Öğretmenlerin Okul Güvenliği İle İlgili Düşüncelerini Paylaşabileceği Ortamla İlgili Veriler.....	33
Tablo 4.Katılımcıların MEB'in Güvenli Okullar Konusundaki Önerileri İle İlgili Veriler	34
Tablo 5.Katılımcıların Okul Güvenliği Konusunda Rastladıkları Sorunlar ile İlgili Veriler	36
Tablo 6.Katılımcıların Kriz Anında Müdahale Planları İle İlgili Veriler.....	37
Tablo 7.Okulda Zararlı Alışkanlıkların Önlenmesine Yönelik Çalışmalar İle İlgili Veriler	39
Tablo 8.Alkol, Sigara ve Uyuşturucu Madde Bağımlılığını Önlemek Amacıyla Yapılan Uygulamalar İle İlgili Veriler	41
Tablo 9.Öğrencilerin Güvenliğini Sağlamak Amacıyla Okulun Fiziki Koşullarında Yapılan Düzenlemeler İle İlgili Veriler	43
Tablo 10.Katılımcılara Göre Okullarda Güvenliği Sağlamak İçin Yapılması Gerekenler İle İlgili Veriler	45

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

1. GİRİŞ

Bir toplumun en değerli varlıkları olan çocuklarının en çok zaman geçirdikleri yer olan okullarda kriz durumlarına hazırlık çalışmalarının ve buna bağlı güvenlik önlemlerinin geliştirilmesi ve yeterli önem ve özenin gösterilmesi gereklidir.

Bu araştırmada, okullarda güvenlik ile ilgili durumlarda okul yönetiminin kriz yönetimi incelenmiştir. Bu bağlamda okul yöneticileri ile görüşme yapılmış ve kriz yönetimi konusundaki çalışmaları irdelenmiştir. Literatür araştırıldığında bu konuda çok sınırlı sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda önemli bir çalışma olacağı düşünülmektedir. Okul yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkılarak önerilerde bulunulmuştur. Okullarda güvenlik konusundaki eksik görülen noktalarda düzenleyici çalışmalar adına yol gösterici bir çalışma olduğu düşünüldüğünden dolayı önemli bir çalışmadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Okul Güvenliği Kavramı

Okul güvenliği, eğitim ortamlarında öğrencilerin, öğretmenlerin ve personelin fiziksel ve duygusal güvenliğini sağlamayı amaçlayan politika ve uygulamaların uygulanmasını ifade etmektedir. Kavram, zorbalık, şiddet, suç, doğal afetler ve sağlık tehlikeleri dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere çok çeşitli konuları kapsamaktadır.

Güvenli okul kavramı; okulun bulunduğu coğrafi konumdan, öğrencilerin sosyoekonomik durumlarından ve sosyolojik unsurlar gibi farklı etkenlerden etkilendiğinden tanımlanması zor bir kavramdır. Alan yazında okul güvenliğine veya güvenli okula dair farklı açıklamalar vardır. Dönmez (2001) tarafından okul güvenliği; öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer çalışanların kendilerini duygusal, psikolojik ve fiziksel olarak özgür hissetmeleri şeklinde ifade edilmiştir.

Okul güvenliği, okuldaki öğrenme açısından uygun ortamın hazırlanmasıdır (Güven, 2002). Okul güvenliği; öğrencilerin, öğretmenlerin, velilerin ve ziyaretçilerin okul çevresindeki ortamda kendilerini güven içerisinde hissetmesi, psikolojik, sosyal ve fiziksel açıdan “özgür” hissetmeleri şeklinde ifade edilebilir. Okul güvenliği yalnızca okul ortamının güvenliği ile sınırlı olmaya bir kavramdır. Güvenli okulun boyutları ve kapsamı; öğrencilerin ve diğer kişilerin okula gitmek için evlerinden ayrılmasından başlayarak yeniden evlerine dönene kadar geçen süreci içermektedir (Işık, 2014).

Okul güvenliğinin temel amaçlarından biri, öğrencilerin zarar görme korkusu olmadan öğrenebilecekleri ve gelişebilecekleri bir ortam yaratmaktır. Bu, binaların ve tesislerin yapısal olarak sağlam olmasını, acil durum müdahale planlarının yürürlükte olmasını ve gerektiğinde güvenlik personelinin hazır bulunmasını sağlamak gibi fiziksel güvenliği destekleyen önlemlerin uygulanmasını içermektedir.

Ek olarak, okul güvenliği, bulaşıcı hastalıklar veya tehlikeli maddelere maruz kalma gibi öğrenciler için tehdit oluşturabilecek sağlık tehlikelerinin ele alınmasını içermektedir.

Okulların temizlenmesi ve dezenfekte edilmesi için protokollerin uygulanmasını, öğrencilerin ve personelin uygun hijyen uygulamalarından haberdar olmasını ve hastalıkların yayılmasını önlemek için önlemler alınmasını gerektirmektedir.

Öğrencilerin günlük hayatta zamanlarının önemli kısımlarının okulda geçtiği dikkate alındığında, güvenlikle alakalı alınması gerekli olan tedbirlerin önemi daha net fark edilmektedir. Bundan dolayı güvenli okullar, öğrencilerin eğitim yaşamlarını destekleyen ve başarılarına katkı veren önemli yardımcılardır. Güvenli okul, öğrencilerin eğitim yaşamlarındaki ihtiyaçlarını, ilgilerini ve gereksinimlerini karşılayan bir alan gibi algılanmaktadır. Güvenli okul, öğrenci açısından çevre, birey uyumu ve pozitif okul iklimi ortamını en üst seviyeye çıkarma eğilimindedir (Kartal, 2011).

Alınacak tedbirler yalnızca anlık bir bakış açısından daha çok önceden kararlaştırılarak alınan tedbirleri ve yapılan düzenlemeleri içermelidir. Okulların koşullarının, herhangi bir güvenlik zafiyetine neden olmaksızın tasarlanması oldukça önemlidir. Güvenli okul hazırlamadaki hedefin temelinde öğrenciler olduğu dikkate alınır, uygulanması gereken tedbirlerin aktif öğrenme tekniklerinden başka, güvenlikle alakalı algıyı en üst düzeyde tutmayı sağlayacak pasif önleme teknikleri ile alakalı planların da dikkate alınarak hareket edilmesi son derece önemli bir detay olarak dikkat çeker (Harris, 2020).

Sonuç olarak, okul güvenliği öğrencilerin, öğretmenlerin ve personelin fiziksel ve duygusal güvenliği ile ilgili çok çeşitli konuları kapsayan çok yönlü bir kavramdır. Okullar, güvenli ve kapsayıcı bir ortam yaratmayı amaçlayan politikalar ve uygulamalar uygulayarak öğrencilerin zarar görme korkusu olmadan öğrenmelerini ve gelişmelerini sağlayabilir.

2.2. Eğitim Kurumlarında Güvenlik İhtiyacı

UNICEF tarafından hazırlanan rapora göre; ilk ve ortaöğretim kurumlarında bir günde eğitim gören çocuk sayısı 1 milyardan daha fazladır. İlgili çocukların bazıları, kendileri için özel olarak tasarlanan daimi okul binalarında eğitim görürken, bazıları ise geçici barakalar içinde ve hava şartlarına karşı korumasız olarak eğitim görmektedir. 2000'de Dakar'da yapılan Dünya Eğitim Forumuna dahil olan ülkelerin delegeleri, dünya

genelinde güvenli, kapsayıcı, sağlıklı ve eşit kaynaklara sahip olan eğitim ortamları hazırlayacakları konusunda görüş birliğine varmışlardır (Harris, 2020).

Yapılan çalışmalar, eğitim verilen alanların öğrenciler üzerinde önemli etkisi olduğunu göstermektedir. Bu yüzden eğitim alanlarının tasarımı, eğitim politikaları içinde üzerinde durulması gerekli olan bir konudur. Avrupa’da son dönemlerin öne çıkan eğitim trendleri olan sanal ve geleneksel öğrenme yöntemleri ile açık öğrenme yöntemlerinin beraber kullanılması, eğitim sunulan alanların da bu kapsamda biçimlendirilmesine neden olmuştur. Okullarda her geçen gün eğitimde sanal ve fiziki öğrenme araçları ile ortamların birlikte kullanımı tercih edilmektedir (Estrada vd., 2016).

Eğitimciler ve politika oluşturucular tarafından yeni dönem eğitim yapılarının öğrencilerin gereksinimlerine göre ve onların katılımları ile tasarlanan ve teknolojiye entegrasyonu tamamlanan yapıda olması istenmektedir. Bu bağlamda var olan okullarda katılımcı memnuniyetini ele alan çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Avrupa Komisyonu da üye ülkelerdeki eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve eğitim yapılarının buna göre tasarlanması için gerekli olan desteği sunmaktadır (European Commission, 2020).

Toplumsal ve ekonomik açıdan belirlenen amaçlara göre eğitim politikalarının belirlenmesi, içinde bulunduğumuz dönemde daha da önemli hale gelmiştir. Küreselleşen dünya rekabet, teknolojiyle üretim ve kaliteli insan kaynağıyla yakından ilgilidir. Maya (2006) tarafından hükümetlerin eğitimleri politikaları ile insan kaynaklarının beceri ve bilgilerini artırarak ekonomik açıdan güçlenmeyi, kültürel ve sosyal açıdan ise bütünleşmeyi hedefledikleri ifade edilir.

Çağımızda bilim, sanayi ve teknolojiye değişimden dolayı beceri ve bilgilerde dönüşüm ve değişim yaşanmış; üç boyutlu üretim, nanoteknoloji ve robotik gibi alanlarda işgücü ihtiyacı doğmuştur. Yaratıcılık, yenilik, işbirliği, eleştirel düşünce, veri toplama, iletişim becerileri türünden çağımızın gerektirdiği niteliklere sahip, liderlik, direnç, merak, empati ve dikkat gibi özellikleri olan bireyler yetiştirmek amacıyla öğrenme mekanı olan yapıların daha güvenli ve daha iyi olacak şekilde değiştirilmesi kaçınılmaz bir durum haline gelmiştir (Schleicher, 2018).

OECD tarafından yapılan bir çalışmaya göre; AB ülkelerinde 15 yaşına gelen bir genç, yaşamının 7247 saatini okul binasında geçirmektedir (OECD, 2017). İnsanların yaşamlarının önemli kısmını geçirdikleri bu ortamların şartlarının öğretmen, öğrenci, idareci ve tasarımcı işbirliğinde iyileştirilmesi, okul ortamlarının daha güvenli hale getirilmesi gerekmektedir (Schleicher, 2018).

Okullar, öğrencilerin yaşamlarında, gelişimleri bakımından önemli bir yere sahip olduğu gerçekleştirilen araştırmaların sonuçlarında görülmektedir. Çocukluk dönemindeki öğrenme evresi içinde çocuklara, uyaranların çok fazla olduğu nitelikli bir eğitim deneyimi elde etme imkanı verilmesi gerekir. Öğrencilerin çevresinde son derece fazla uyaran olması ve kendini güvenli bir ortamda hissetmesi; sağlıklı bir beyin gelişimi ile öğrenmenin hızlanması bakımından oldukça önemli kabul edilmektedir (Şahin, 2017).

Bundan dolayı okullar, eğitimciler ile öğrenciler açısından güvenli bir alan olmalıdır. Okullardaki güvenli ortamın oluşturulması, çocuklarda daha yaratıcı ve etkin öğrenmeyi sağlar. Güvenli ve iyi bir okul binasının nasıl olması gerektiğine dair farklı görüşler olmasına karşın, kullanıcıların değişen gereksinimlerini karşılaması için eğitim yapılarının uyarlanabilir ve esnek mekanlar içermesinin öneminden sıklıkla bahsedilmektedir (Boys, 2010).

2.2.1. Okul Güvenliğine Yönelik Mekân Tasarımı

Okulların sağlık ve bina şartları, bulaşıcı hastalık açısından Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'na göre Sağlık Bakanlığı'na yapılır. Okul çevresi, okul yapımında dikkate alınması gereken hususlardandır (Salminen vd., 2013). Okulların dış ve iç mekânsal tasarımları eğitim ve öğretim süreçlerini direkt olarak etkiler.

İç mekân özellikleri

Temel eğitim kurumlarındaki iç mekan özelliklerine bakıldığında; merdivenler, sınıflar, yer döşemeleri, kapı ve pençeleri, aydınlatma ve ısıtma öğeleri, okul temizliği ve altyapı sistemleri türünden farklı unsurların olduğu görülür. İç mekan düzenlenmesi noktasında dikkat edilmesi gerekli olan bir başka husus ise araç ve gereçlerin temidir. Temel

eğitim kurumlarındaki iç mekanların sahip olması gereken nitelikler şu şekildedir (Akın vd., 2007):

- Kaza riski barındırmamalı,
- Öğrencilerin hareketleri sınırlanmamalı,
- Grup ve bireysel faaliyetler sağlanmalı,
- Etkinlik yapma şartları oluşturulmalı,
- Mimari açıdan estetik olmalı,
- Sağlık şartlarına uygun temizlik, havalandırma, aydınlatma ve ısınması

olmalıdır.

Dış mekân özellikleri

Okul öncesi eğitim kurumlarının dış alanları, içeride verilen eğitim sürecinin bir parçası olarak kabul edilir ve kazanılan deneyimleri pekiştirmeye yarayan ortamlar şeklinde değerlendirilir. İlgili alanların tasarımları, çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. Çocuklar tecrübe ettikleri kadar öğrenebilir. Açık alanlardaki deneyimleme, oyun ve keşfetme süreçleri yaşandığından, ilgili alanlar çocuk gelişimi bakımından önemlidir. Dış alanlar, çocukların yaratıcılıklarını kullanmalarına, sosyalleşmelerine ve doğayla ilişki kurmalarına zemin hazırlar (Tandoğan, 2014).

2.2.2. Güvenli Okulun Özellikleri

Bu bölgede güvenli okulların özellikleriyle ilgili bilgiler verilmiştir.

2.2.2.1. Bina Yapısı

Okullarda, bina yapılarının güvenliği, dışa bakan görüntüleri, iç düzenleri, temizlikleri, insan sağlığına zarar vermeyecek ve rahat olması okullardaki kişilerin kendilerini güvende görmeleri bakımından önemli olan fiziksel unsurlardandır. Okul binaları ayrıca öğrencilerin gelişimleri ile fiziksel ve sosyal halleri üzerinde de etkilidir. Bunun için eğitim kurumlarının fiziksel açıdan güven olması eğitim ve öğretim süreçlerinin önemli bir parçası olarak kabul edilmelidir (Oluk, 2018). Okullardaki bakım, onarım, yenileme ve

inşaat faaliyetleri türünden durumların güvenliğe tehdit oluşturmayacak şekilde tasarlanması gerekir.

Okulların tasarlanma sürecinde öğrenciler ve öğretmenler için öğretmeyi ve öğrenmeyi kolay hale getiren, öğrenci ve öğretmenlerin gelişimlerine katkı veren pozitif bir mekan olacak şekilde tasarlanması ve binaların bu şekilde hazırlanması gerekir. Güvenli okul için gerekli olan çözümler, pozitif mekanlar şeklinde tasarlanan binaları yönlendirmemesi ve ilgili ortamlara zarar vermemesi gerekir. Gerçekleştirilecek uygulamaların öğretme ve öğrenmeye katkı vermesi için pozitif okul ortamı ile güvenli okul ortamını aynı anda sağlayacak şekilde tasarlanması önemlidir. Dolayısıyla güvenlik meselesi okulun fiziksel tasarım sürecinden ve mekan seçiminden başlayarak en önemli parçalarından biri olarak kabul edilir (Dolan, 2010)

Okullarda güvenliği tesis edilmesi, bina büyüklüğü ve kapasiteyle de ilgilidir. Kapasite olarak büyük okulların denetimi zor hale gelmekte, istenmeyen sağlık ve güvenlik problemlerinin oluşmasına yol açabilmektedir (Akar, 2004: 19-42).

2.2.2.2. Aydınlatma

Aydınlatma, kişilerin kendilerini güvende görmelerini sağlayan önemli unsurlar arasında yer alır. Okul içerisinde veya dışarındaki aydınlatma, öğrenci ve diğer okul paydaşlarının birbirini görmelerini sağlamak için tasarlanmalıdır. Aydınlatma sistemlerinin doğru olarak tasarlanarak, uygun şekilde kullanılması neticesinde, güvenliğe katkı vereceği bilinmektedir. Bunun yanında uygun olmayan şekilde tasarlanmaları halinde ise farklı sağlık ve güvenlik sorunları da ortaya çıkacaktır (Oluk, 2018).

Aydınlatmada doğal ve yapay ışık kaynaklarından yararlanılır. Güneş, doğal ışık kaynağı olup, bu kaynaktan yeteri kadar yararlanabilmek için sınıf içerisindeki pencerelerin ışık gören bölümlerinin büyüklüğünün, döşeme alanının en az 1/5'i kadar olması gerekir. Yapay aydınlatmada ise 150 lüks ışık şiddetinden az olmayacak şekilde tasarım sürecinin yapılması önemlidir. Sınıf içlerindeki aydınlatmanın en az 250'lik, diğer alanlardaki aydınlatmanın ise en az 150 lüks aydınlatma seviyesinde olması önemlidir (MEB, 2011).

Beden ve ruh sağlığı bakımından aydınlatma önem taşımaktadır. Yetersiz aydınlatma insan gözünü negatif olarak etkiler ve ayrıca uyum bozukluğuna neden olur. Dolayısıyla çalışma verimini düşürür. Okul koridorlarındaki aydınlatma düzeyi, öğrencilerin çarpışma ve düşme gibi tehlikeli durumlar yaşamaması için önem taşır. Yaşanacak elektrik kesintisi sırasında koridorların yeterli seviyede aydınlatılabilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır (MEB, 2011).

Koridorlar, acil çıkış yolları ve kapılarının ışıklı levhalarla gösterilerek, olası risklerin engellenmesi gerekir. Elektrik kesintisi durumunda farklı bir hattan enerji beslenmeli, jeneratörler kullanılmalı ve tabelalar fosforlu olmalıdır. Elektrik ihtiyacının desteklenmesi amacıyla jeneratör donatısının olduğu yerler, elektrik odasına yakın bir noktayla direkt bağlantılı olacak şekilde çözümlenmelidir (MEB, 2015).

2.2.2.3. Güvenlik Çitleri, Parmaklıklar

Çevreden gelecek risk ve tehlikeleri engellemek için alınan bir önlem olarak kabul edilir. Çitin, bahçe duvarının veya parmaklığın yüksek olması, okul çevresindeki riskler dikkate alınarak planlanmalıdır. Gereksiz olarak inşa edilen parmaklık ve çitlerden kaçınılması, pozitif okul ortamı için önem taşır (Oluk, 2018). Okul bahçesini çeviren duvarların, parmaklıkların ya da çitlerin öğrencilerin okuldan kaçmasının önüne geçmek için değil, dışarıdan gelecek tehditlerin engellenmesi ya da öğrencilerin bu türden tehlikelere karşı kendilerini güvende hissetmeleri için tasarlanması gerekmektedir.

İlgili nedenlerden dolayı yaşanan kaza olayları ülkemizde vardır. Muğla ilinin Fethiye ilçesinde, okul bahçesinde oynayan öğrencinin eline demir parmaklığın saplanması ve itfaiye ekiplerinin demir parmaklığı keserek 10 yaşındaki öğrenciyi kurtarması, buna örnek olarak gösterilebilir (Habertürk, 2017).

2.2.2.4. Yapısal Öğeler ve Kullanılan Malzemeler

Okullarda kullanılan malzeme ve materyallerin kaliteli olanlardan tercih edilmesi ve riski ortadan kaldırmak için sabitlenmesi önemlidir. Ters durumda yapısal malzemelerdeki kalitesizlik veya materyallerin sabitlenmemesi nedeniyle güvenlik problemleri yaşanabilir

(Oluk, 2018). Okullarda sınıf, koridor ve laboratuvar türünden ortamlardaki masalar, akıllı tahtalar, yazı tahtaları ve panolar gibi araç ve gereçlerin darbelere karşı sağlam olması, yer aldıkları yüzeye sabitlenmeleri, olası kazaların engellenmesini sağlayacaktır.

Bilhassa ilköğretim kurumlarında farklı yaşlardaki öğrencilerin aynı ortamda yer alması, güvenlik sorunlarına neden olan farklı bir durumdur. Okullarda güvenli ortamın sağlanması açısından ortamların bu türden unsurların dikkate alınarak tasarlanması, oldukça önemlidir. Bu noktada Milli Eğitim Bakanlığı İnşaat ve Emlak Dairesi Başkanlığı tarafından 2015 yılında yayınlanan “Eğitim Yapılarında Asgari Tasarım Standartları Kılavuzu” dikkate alınarak gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. İlgili nedenlerden dolayı yaşanan kaza olayları ülkemizde vardır (Bursadabugun, 2017).

2.2.2.5. Okul Merdivenleri

Okullarda potansiyel tehlike yaratan faktörlerden biri merdivenlerdir. Okullarda farklı yaş gruplarından öğrencilerin bulunması nedeniyle merdivenlerin yoğun kullanımı tehlike ve riskleri beraberinde getirebilir. Bu nedenle, merdivenler öğrenci düzeyine uygun olarak tasarlanmalı, basamak yükseklikleri dikkate alınmalı, merdiven boşlukları güvenlik ağları ile kapatılmalı, merdiven parmaklıkları sağlam bir şekilde monte edilmeli ve basamaklar kaymayı önleyecek şekilde tasarlanmalıdır. Bu önlemler kazaların önüne geçmek için gereklidir.

Üç basamaktan daha fazla olan merdivenlerde tırabzan yapılması gerekmektedir. Tırabzanların sağlamlığından emin olunmalı ve bunların yüksekliği en az 90 cm kadar olmalıdır. Merdiven genişliklerinin 120 cm’den fazla olması durumunda iki, 240 cm’den yüksek olması durumunda ise üç adet tırabzanın yapılması gerekmektedir. Merdiven genişliği en az 2 metre, basamak genişlikleri ise en az 15 cm olacak şekilde tasarlanmalıdır. Merdivenlerin derinlikleri ise en az 30 cm olmalıdır. Okulda bulunan öğrenci sayısının 300’den fazla olduğu durumlarda çift merdiven olması bir zorunluluktur. Ayrıca okul binalarında yangın merdivenlerinin de olması gerekir. İlgili merdivenler yanmaya dayanıklı olan malzemelerden inşa edilmeli, erişimi kolay olmalı, duman ve sıcaklıktan da etkilenmemelidir (MEB, 2011).

2.2.2.6. Güvenli Kapı ve Pencereleler

Okul bahçesi girişinde okuldaki güvenliğı tesis edecek şekilde bir kapının tasarlanması ve tasarlanan söz konusu kapıların öğrenciler açısından güvenlik problemine neden olmaması gerekir. Ek olarak söz konusu kapılarda gerekli eğitimi alan güvenlik personellerinin olması da okullarda güvenlik iklimi oluşturma bakımından önem taşımaktadır. Eğitim yapısındaki derslik, laboratuvar, ana sınıf dersliğı, beden eğitimi salonu, ıslak hacim kabin kapıları, çok amaçlı oda türünden bölümlerdeki kapılar, yerlerine ve konumlarına bakılmaksızın çıkış / kaçış yönünde açılacak şekilde tasarlanmalıdır (MEB, 2015).

Okul girişleri ve çıkışlarındaki kapıların elektrikli olmasının hem avantajları hem de dezavantajları vardır. Kapının kendisi de risk faktörü oluşturabileceğinden, okul içindeki tehlike unsurlarının önlenmesi gereklidir. Öğrencilerin yüksekte düşme risklerini azaltmak için pencerelerin uygun şekilde donatılması önemlidir. Sınıf pencerelerinden düşme gibi kazaların engellenmesi için, pencerelerin etrafına güvenli korkuluklar yapılması gibi önlemler alınmalıdır. Bu tür önlemler, okul güvenliğini sağlamak için önemlidir.

2.2.2.7. Okul Servislerinde Güvenlik

MEB (2018) tarafından okul servis araçlarının, okul öncesi ve zorunlu eğitim dönemi kapsamındaki öğrenci ve çocukların taşınmasında kullanılan taşıtlar olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu taşıtlarda güvenlik için bulunması gereken özellikler şunlardır:

- Taşıtın arka bölümünde “Okul Taşıtı” yazan, uygun boyutta ve renkte reflektör olmalıdır.
- Aracın arka bölümünde en az 30 cm çapa sahip kırmızı ışık veren lambanın olması, lamba yandığında siyah harflerle yazılan “DUR” yazısının okunacak şekilde bulunması gerekmektedir.
- Çocuk ve öğrencilerin kolay bir şekilde erişim sağlayacak camların sabitlenmesi, servis aracı içerisindeki dekorasyonda demir kullanılmaması, kullanılması durumunda yumuşak malzeme ile kaplanması gerekir.

- Okul servislerinin kapılarının şoför tarafından açılıp kapatılacak şekilde tasarlanması, bu kapıların otomatik ya da şoförün elle müdahalesine imkan veren mekanik yapıda olması gerekir.
- Okul taşıtlarında takip sistemi olmalı ve kayıtları en az 30 gün boyunca saklanmalıdır.
- Taşıta ait tescil edilen oturulacak yer sayıları, araç içerisinde görülecek bir noktaya asılmalıdır.
- Taşıtta çocukların her biri için üç nokta emniyet kemeri ve diğer gerekli tertibat olmalıdır.
- Okul taşıtında bütün koltukları görecektir şekilde iç ve dış kamera sistemleri yer almalı ve kayıtları en az 30 gün boyunca muhafaza edilmelidir.
- Okul taşıtının camlarına renkli filmler yapıştırılmamalıdır.
- Okul taşıtlarında iç alanı gösteren beyaz cam haricinde farklı renkte camlar kullanılmamalıdır (MEB, 2018).

2.3. Kriz Yönetimi

Kriz yönetimi; örgütte meydana gelebilecek olayları izlemek, krizin yaşanabileceğini kabul ederek krizi engellemek için nelerin yapılması gerektiğini düzenli olarak organize ederek, asgari seviyedeki bir zararla krizi geçiştirme evresidir (Öztürk, 2010).

Olağan olmayan durumlarda yaşanan olaylar karşısında fikir üretme, yaşanacak olayları öngörme, krizi çözme ve imkan kabiliyeti söz konusuysa krizi engelleme, kriz yaşanmışsa kişisel ya da kurum olarak ulusal seviyede yarar ve hedefleri dikkate alarak krizi bertaraf etmek için krizi ortadan kaldırma, krizin sona ermesinin ardından yaşanan olaylardan gerekli dersleri çıkararak iyileştirme yapmak için gerekli program ve planları hayata geçirerek normale dönem türünden olayları içine alan bir yönetim biçimidir (Filiz, 2007).

Kriz yönetimi; herhangi bir yerde yaşanan olağanüstü durumu yok için akılcı, gerçekçi belli bir plan ve program dahilinde uygulanan işlemlerin tamamıdır. Uygulanacak kararları genel olarak belirlemek, ilgili kararları sahada hayata geçirecek kriz ekibini

kurmak, uygulanacak kararlarla alakalı dönütler almak ve buradan gelen neticelere uygun yeni kararları planlamak şeklindedir (Ocak, 2006).

Kriz yönetimi; olası kriz durumları karşısından krizi öngörmek açısından gerekli duyarlılığı göstermek suretiyle örgütte meydana gelecek krizi önlemek veya en az kayıpla ilgili durumu aşmak şeklinde de ifade edilebilir (Tutar, 2011).

2.3.1. Krizin Aşamaları

Kriz, belli bir zaman diliminde meydana gelen ve söz konusu zaman diliminde belli evrelerle kendisini gösteren bir karmaşa dönemi olarak ifade edilir. Kriz; kriz öncesindeki belirtiler ile başlamakta, dengenin yeniden sağlandığı ve krizin zararlarının giderildiği döneme kadar olan süreçte, farklı aşamaları kapsamaktadır (Aksu ve Deveci 2009). Pira ve Sohodol (2004) tarafından kriz aşamaları; kriz öncesi dönem, kriz anı ve kriz sonrası dönem şeklinde ifade edilmiştir.

2.3.1.1. Kriz Öncesi Dönem

Kriz öncesi dönem, krizin henüz meydana gelmediği dönem olup, bu dönemde krize dair bazı işaretler ve belirtiler vardır. Krizin yaşanmak üzere olduğuna işaret eden bu belirtilerle birlikte krizin etkilerinin ortaya çıkmasının fark edilmesi ile bu dönem sınırlanır. Kriz öncesi dönem; kendi içerisinde körlük, eyleme geçememe ve yanlış eylemler şeklindeki üç evreden meydana gelmektedir (Tüz, 2014).

Körlük

Bu evrede idareci, içten ya da dıştan gelen sinyalleri fark edemez veya görmezden gelir. İlgili durum problemi tanımlayamamaları, önemsememeleri veya anlamlandıramamalarından kaynaklanabilmektedir (Can vd, 2011). Bazı idareciler problemle mücadeleden kaçarken bazıları ise başarıların ve yolunda giden işlerin arasında problemleri görmeyebilir. Krizin ilgili dönemde fark edilmesi, okulun tüm paydaşlarıyla oluşturulan güçlü bir iletişim ağı ve iyi bir ekiple çözülebilmektedir. Bütün paydaşlarla sık

sık ve düzenli olarak yapılan görüşmeler, durum takibi ve krizin gelişini fark etme bakımından önemlidir (Aksoy ve Aksoy, 2003).

Eyleme Geçmeme

Kriz öncesindeki iki aşama olup, bu evrede idareciler krizi henüz tehdit olarak görmediklerinde eyleme geçmemektedir. Weitzel ve Jonsson (1989) tarafından idarecilerin bu şekilde davranmalarının üç nedeni olduğu ifade edilir (Akt. Baran, 2007):

- Yaşanan tehlike ya da fırsatın geçici olabileceği düşüncesiyle “Bekle ve gör” yönteminin izlenmesi,
- Değişikliğe gidilmesi halinde, mevcut dengeyi bozma ya da yeni problemler oluşturma kaygısına sahip olmaları,
- Geçmişteki başarıların var olan uygulamalar ve yaklaşımlarla elde edilmesinden dolayı idarecilerin alışılmış çalışmaları sürdürmek istemeleri.

Yanlış Eylem

Bu evrede idare krizin geldiğine işaret eden sinyalleri almıştır. Fakat panik ortamı, geç kalınması veya yeterli verinin olmaması nedeniyle süreç eksik veya yanlış eylemlerle neticelenmektedir. İdareciler değişimden ve risk almaktan korkarak geçmiş tecrübelerine yönelik eylemlere başvurmayı tercih etmektedir. Bunun neticesinde ise örgütte güven ve motivasyon kaybı meydana gelir, huzursuzluk yaşanır. Gerilim içindeki kişilerin karışık sorunları çözme becerisi azalır ve yanlış yapma olasılıkları ise yükselir. Başarısızlığın ölçülebilir olmasıyla hataya karşı hoşgörü azalmakta, gizlilik artmakta ve bundan dolayı da eşgüdüm zayıflamaktadır (Can vd., 2011).

2.3.1.2. Kriz Anı

Yaşanmak üzere olan kriz sinyallerinin fark edildiği, değerlendirildiği, yorumlandığı halde sağlıklı reaksiyon gösterilememesi halinde örgütün kriz sürecini yaşaması olasıdır. Krizle baş başa kalan örgütte durum tespiti yapılarak ivedilikle karar alınması önemlidir. Karar alma sürecinde idare genellikle yalnız kalmakta ve ilgili durum idarecilerin yetkilerini rahat olarak kullanmasına imkan vermekte, fakat sonraki süreçte bu kararların örgütü

sorunlu bir döneme sokma tehlikesi bulunmaktadır. Zira yüksek strese alınan kararların doğruluğu tartışmalıdır. İlgili süreçte idarenin sakinleştirici ve krizin aşılabacağına dair güven ortamı oluşturması gerekmektedir. Zira baskı altında ve huzursuz bir ortamda işleyiş zarar görmektedir. İlgili ortam, krizden sorumlu olanların veya kriz nedeniyle endişe ve korku yaşayanların örgütten kopmalarına yol açmaktadır (Aksoy ve Aksoy, 2003).

Krizin idare edilmesi soğukkanlılık gerektiren bir süreç olup, burada her detayın değerlendirilmesi gerekir. Bu süreçteki yanlış adımlar, krizin neticelerin daha da ağırlaştırır, ancak zaman kaybetmeksizin alınan kararlar ile belirsizlik ortadan kaldırılarak krizin etkilerinin azaltılması da söz konusudur. Fakat bazı durumlarda da kriz doğal afetlerdeki gibi kriz öncesi aşamalar olmadan, beklenmeyen şekilde de yaşanabilir. Bazı tedbirler alınarak söz konusu türden krizlerin önüne geçilemez, yalnızca etkileri azaltılabilir (Can vd., 2011).

Örgütün donanımlı ve deneyimli bir kriz planı ve ekibi varsa ilgili süreçler olumlu veya beklenenden daha az hasarla atlatılabilir. Krizi idare etmedeki başarıları nedeniyle örgüte olan güven ve inanç artar, örgüt böylece toplumdaki yerini korur (Tutar, 2011).

Kriz Sonrası

Krizin son evresi olan kriz sonrası dönem, farklı çözüm yöntemleri ile krizin sona erdirilerek örgütün yeni hedefler koyarak değişimi başlattığı süreçtir. Krize uygun gelişim ve değişimin olmadığı, dış ve iç kaynaklardan yeteri kadar yararlanılmadığı durumlarda, örgütün yol olması dahi gündeme gelecektir (Can vd., 2011).

İlgili süreç, krizin kaybettirdikleri ile kazandırdıklarını ölçme ve gelecek için önlemler alma bakımından önem taşır. Krizin ardından kurbanlar genel olarak uzun bir süre normal yaşam tarzlarına dönememektedir. Dolayısıyla yeni çözüm stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir (Brock vd., 2001).

Krizin bu evresinde idarecilerin uygulaması gerekli olan stratejilerden bazıları şunlardır (Sayın, 2008; Tüz, 2014):

- Krizden etkilenen personel ve öğrencilere rehberlik ve destek verilmelidir. Bu süreçte, öğretim programı bir süre kenarda kalabilir. Psikolojik danışma alanında eğitilmiş

olanlar, süreçten en fazla etkilenen öğrencilerle görüşmeler gerçekleştirmesi, öğretmen ve öğrencilerin gerekli durumlarda profesyonel destek almaları noktasında bilgilendirilmesi gerekmektedir.

- Krize dair olay bilgileri ile son detaylar okul içerisindekilere ve velilere sunulmalıdır. Velilerle paylaşımın etkili yolu, durumu özetleyen kısa mektuplardır. Krize aşırı tepki veren velilerle yüz yüze görüşmeler veya telefon görüşmeleri de yapılabilir.
- Kişilerin akranları ve ailesi dışındaki yakın olduklarıyla kriz deneyimine dair konuşması teşvik edilirken, bu konuda ısrar edilmemelidir.
- Geçici süreyle akademik performansa dair beklentiler rafa kaldırılmalıdır.
- Krizde ölüm yaşanmışsa anma törenleri yapılmalıdır. Cenazeye katılmak isteyenler için velilerden mutlaka izin kağıdı alınmalıdır.
- İntihar neticesinde yaşanan ölümlerde, ölen kişinin kahramana dönüştürülmesinden ve okulda özel tören yapılmasından kaçınmak gerekir. Öğrencilerin cenaze törenine sadece velilerin nezaretinde katılmasına izin verilmelidir.

2.3.2. Kriz Yönetiminin Özellikleri

Alan yazında kriz yönetimi ele alındığında temel hedefin, krizin fark edilmesi, kriz türlerinin ayrılması, gerekli tedbirlerin alınması, yeni bilgiler öğrenilmesi, tekrardan yapılanmaya gidilerek toparlanan örgüt inşa edilmesinin olduğu görülür. Krizi fırsata dönüştürme imkanı değerlendirilmelidir. İdarecilerin tutumları ve algılama kapasiteleri burada önem arz eder. Kriz idaresindeki başarı, idarecilerin algısına bağlı olarak farklılaşır (Ulusoy, 2020). İdarecilerin krizi tehdit olarak görmemesi, başarının artmasını sağlar.

Beklenen krizler için hazırlanan planların denenmesi ve güncellenmesi, kriz idaresindeki beceriyi artırır. İstikrar başarının sağlanması için gerekli kabul edilir. Kriz yönetimi, türlerine bağlı olarak değişir. Kriz türleri farklı olduğundan, kriz yönetimi de buna uygun olarak planlanmalı ve çözümleri olmalıdır. İlgili kriz karşısında oluşturulan çözüm yolunun, farklı bir durumda çözüm yolu olmayacağı dikkate alınmalıdır (Tuğcu, 2017).

Krizi idare etmedeki başarı, idareci ve çalışanların motivasyon ve morallerini artırır. Krizin çözümünün hemen beklenmemesi gerekir. Kriz yönetimi, uzun bir süreç olup, krizi

çözmek yaratıcı ve esnek düşünmeyi, cesaretli ve objektif olmayı gerektirmektedir. Süreç, bir ekip işi olarak görülmelidir (Ulusoy, 2020). Kriz yönetimi, stratejik yönetim kapsamındadır ve kriz yönetimi ekibi, farklı eğitimleri almalıdır.

2.4. Eğitim Örgütlerinde Kriz Kavramı

Eğitim örgütlerinde kriz kavramı, bir okul veya eğitim kurumunun normal işleyişine önemli ölçüde tehdit oluşturan bir durum veya olayı ifade etmektedir. Bir kriz, doğal afetler, kazalar, okul silahlı saldırıları, siber zorbalık veya finansal krizler gibi birçok biçimde olabilir. Eğitim kuruluşlarındaki krizlerin öğrenciler, öğretim üyeleri, personel, ebeveynler ve toplum üzerinde geniş kapsamlı etkileri olabilir (Samavi, 2021).

Bir eğitim kurumundaki krizin etkisi şiddetli ve uzun süreli olabilir. Güven kaybına, itibar zedelenmesine, kayıtların düşmesine, finansal istikrarsızlığa ve yasal işlemlere yol açabilir. Ayrıca öğrencilerin, personelin ve daha geniş bir topluluğun zihinsel ve fiziksel sağlığı üzerinde zararlı bir etkisi olabilir (Takang, 2021).

Okulların her birinde krize dair farklı tanımlamalar yapılır. Farklı ve bağımsız okullar, aynı olaylar karşısında farklı tepkiler geliştirebilir. Benzer olaylardan farklı şekillerde etkilenme söz konusu olabilir. Aynı okulda benzer bir durumun farklı dönemlerde yaşanması, bazen krizle sonuçlanırken, bazen ise basit önlemlerle mücadele edilebilir bir olay olarak kabul edilebilir (Aksoy ve Aksoy, 2003).

Okullarda yaşanan krizlerin diğer kurumlardakine göre daha önemli olmasının temelinde, okulda çocukların bulunmasıdır. Buradaki krizler öğrenci yaralanmaları, okulda dışından gelen kişinin okuldakilere zarar vermesi, laboratuvarında yaşanan olaylar şeklindedir (Savcı, 2008).

Okulda meydana gelen krizler eğitim ve öğretime, okulun düzenine ve itibarına zarar verebilir. Okullardaki krizlerin yaşanacağı dikkate alınarak risk unsuru her zaman ön planda tutulmalıdır. Tüm örgütlerdeki gibi okullarda da kriz idare etme çalışmalarına önem verilmesi gerekir (Sayın, 2008).

Eğitim kurumlarında etkili kriz yönetimi, planlama, eğitim ve iletişimi içeren kapsamlı ve proaktif bir yaklaşım gerektirir. Bir krizin etkisini hızlı bir şekilde yanıtlamak ve azaltmak için acil durum protokollerinin, bir kriz müdahale ekibinin ve net iletişim hatlarının yürürlükte olması önemlidir. Eğitim kuruluşları ayrıca tüm paydaşların güvenliğine ve esenliğine öncelik vermeli ve bir krizin ardından güven ve güveni yeniden inşa etmek için çalışmalıdır.

2.4.1. Okullarda Yaşanabilecek Krizler

Toplumdaki bütün paydaşların direkt ve dolaylı katılımının veya etkisinin bulunduğu eğitim kurumları, kendilerine has krizlerin yanında çevresel etkilerden kaynaklı krizlerle de karşılaşabilir. Bilhassa kalabalık nüfusa sahip olmaları ve örgütün önemli kısmını meydana getiren çocuk üyelerinden dolayı okullarda yaşanacak kriz türlerinin bilinmesi ile krizleri yaşanmadan engellemek veya en az zararla krizden çıkmak mümkün olabilmektedir (Berk, 2022).

Okullardaki krizlere farklı etkenler neden olabilir. Dış ve iç pek çok nedenden dolayı yaşanan krizler okullar açısından tehdit edici olabilir ve okulların hedeflerine ulaşmalarını engelleyebilir. Okullarda, çalışan kaynaklı krizler, çevresel, finansal krizler ve doğal afet krizleri yaşanabilmektedir. Okulda silah kullanma, cinayet, kesici aletle yaralama, trafik kazası, terör saldırısı, madde kullanımı ya da öğrenci ailelerindeki ölümler, öğretmen, öğrenci veya diğer personellerin hayatını kaybetmesi, salgın hastalıklar ve yangın farklı felaketler olarak ifade edilebilir (Töre, 2020).

Okullarda iç etkenlerden ve çevresel kaynaklı krizler meydana gelebilir. Ülkedeki ekonomik problemler, salgın hastalıklar, doğal afetler, politik tercihler, savaşlar, terör saldırıları, savaşlar çevresel kaynaklı krizler olarak kabul edilebilir. Okulda meydana gelen şiddet olayları, personel ve öğrenci ölümü, rehine olayları, okul taşıtı kazası, öğrencilerin maddi dezavantajları, okul gelirlerinin giderleri karşılamaması, okuldaki hijyen problemlerinden kaynaklı salgın hastalıklar ise okul içsel özelliklerinden kaynaklı krizler olarak kabul edilir (Aksoy ve Aksoy, 2003). Okullarda meydana gelen krizlerin özelliklerinin farkında olunması ve doğru olarak yönetilmesi gerekir. Bunun için okul

idarecilerinin etkili kriz yönetimine sahip olması, örgütün amaçlarına ulaşması ve etkili okullar açısından önem taşımaktadır.

2.4.1.1. Okullarda Kriz Yönetimi

Çağımızda pek çok okul, yalnızca sabotaj ve afetleri kriz olarak görmekte ve hazırlıklarını buna göre yapmaktadır. Eğitim örgütleri, muhtemel kriz durumlarını etkili şekilde yönetmek için ilgili yönetmelikler kapsamında örgütün fiziki yapısının, kaynaklarının özellikleri ile çevrenin özelliklerini de dikkate alarak, örgütün gereksinimleri çerçevesinde çalışmalarını sürdürmelidir. Eğitim örgütlerinde kriz yönetimi çalışmaları, farklı örgütlerdeki gibi bazı krizlerin engellenmesi, negatif etkilerinin minimize edilmesi, etkili stratejiler ile okulun krizden sonra kriz öncesindeki durumuna ve işlevine hızlı bir şekilde kavuşması, kriz kaynaklı fiziksel ve bireysel etkilerin giderilmesi ve yaşananlardan ders çıkarılarak yeni krizlere hazırlanılması için gerçekleştirilen çalışmalar şeklindedir (Sayın, 2008).

Okul idarecilerinin ne tür nedenlerle hangi krizleri yaşama olasılıklarının olduğunu, hangi sorunların çözümsüz bırakıldığında ilerleyen dönemlerde büyük zararlara yol açabileceğini, uzun veya kısa vadede yaşanacak en kötü durumların neler olduğunu, çevredeki okullarda hangi türden krizler meydana geldiğini, onların çözüm için neler yaptıklarını ve okul için gereken dönüşümleri sağlamalarını görev edinmeleri gerekir. Bu sayede bazı krizler engellenebilir. Okul güvenliğinin sağlanmasında fiziki tedbirler yetersizdir. Bunlara ek olarak öğrencilerin problemleri, kişisel özellikleri, okulun kültürü ve iklimi üzerinde de durularak okulda insan ilişkilerinin geliştirilmesiyle olası bir krizin önüne geçilebilir. Etkili okulların güvenli ve olumlu bir iklime sahip oldukları bilinen bir durumdur. Pozitif okul ortamında idarecilerin, velilerin ve öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımları, iletişimleri büyük bir öneme sahiptir. Bu noktada bilhassa okul idarecilerine önemli görevler düşer ve bu noktada öğretmenler ve rehberlik servisleri, idarecilerin en önemli yardımcıları konumundadır (Dönmez, 2001).

Bir okulun güvenli olması, esasen uyumlu olması anlamına gelir. Okulun güvenliği için yalnızca güvenlik personeli veya polisle alınan fiziki tedbirler yetersiz kalır. Okulun, öğrencilerin beklediği desteği vermediğinde öğrenciler sosyal bakımdan istendik davranışlar

sergilemeyecektir. Bu durum ise okulların güvenli okul olmasının önündeki engeller arasında yer alır. Güvenli okullarda öğrenciler ile güvenlik personelleri arasında olumlu ilişkiler vardır. Öğrenciler ve okul personelleri arasındaki destekleyici ve güven verici bağlar, krizlerin önlenmesinde son derece etkilidir (Ögel vd., 2005).

Kriz sinyallerinin fark edilmesinden sonraki evre, krize hazırlık ve önleme çalışmaları şeklindedir. İlgili çalışmalar idarecilerin kriz durumlarına karşı plan yapmalarını, bu süreçte aktif olacak ekibi oluşturmalarını, krize ait en kötü senaryoların oluşturulmasını, strateji ve değerleri okulun geneline yaymalarını ve krize ilişkin tatbikatların gerçekleştirilmesini kapsamaktadır (Gerçik, 2002).

Okullar her türden kriz durumuyla bir şekilde başa çıkmayı başarsa da, krizlerin üstesinden etkili olarak gelebilmek için kriz planları hazırlayarak krizlere hazırlıklı olmaları gerekmektedir. Okulların krize hazırlık düzeylerini kontrol eden ve belirleyen idareciler, kriz planlamasında hangi düzeyde olduklarını tespit ederek eksik oldukları tarafları iyileştirmek amacıyla çalışmalıdır. Geniş kapsamlı kriz planına sahip olan kurumlar, ilgili krizin tespitinden sonra çok daha etkili adımlar atabilir (Adams ve Kritsonis, 2006).

Okul idaresince hazırlanan kriz planlarının yanında okul rehberlik servislerince de planlar; ilaç, alkol ve uyuşturucu kullanımı, psikolojik, cinsel ve fiziksel istismar, boşanma, bir yakının kaybedilmesi, sosyal ortam veya rollerin değişmesi, ağır hastalıklar, yeme bozukluğu ve ergen hamileliği türünden gelişimsel krizleri konu alacak şekilde hazırlanmalıdır. Bu durumun sebebi ise öğrencilerden birinin gelişimsel krize yol açmamasının hedeflenmesidir (Pitcher ve Poland, 1992).

Bir öğretmen ya da bir öğrencinin hayatını kaybetmesi, cinayet, kaza veya intihar türünden olayların meydana gelmesi neticesinde okulun fonksiyonunu normal zamanlardaki gibi sürdürmesi beklenmemelidir. Ayrıca ilgili olayların sarsıcı etkileri zamanla artarak farklı neticelere neden olabilir. İlgili durumlarda alınacak yanlış bir karar durumun daha da kötüleşmesine yol açabilir. Bu ise kriz planı ihtiyacının artmasına neden olur. Dolayısıyla bütün okulların muhtemel bir kriz halinde kriz yönetimi süreçlerini açıkladığı bir kriz planına sahip olması gerekir (İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2017).

Okullarda kriz planlaması sırasında, planın ve okulun amacı; kriz yaşandığında izlenecek stratejiler, kriz ekibinin üyeleri ve üyelerin görevlerine dair detaylar; kriz yönetimi ekibine dahil olmaya ilişkin teşviklerin değerlendirilmesi; hangi rapor ve kayıtların nasıl, nerede ve ne zaman saklanacağına dair hususlar; krize müdahalenin yapılacağı yerin tespiti; kriz yönetim programının hayata geçirilmesine yönelik zaman çizelgesi; programın değerlendirilmesi ve alınacak tedbirlerle alakalı süreçler göz önünde bulundurulmalıdır (Brock vd., 2001).

Okulların yapısı dikkate alındığında çoklu ya da hiyerarşik kriz ekibi modeli tavsiye edilir. Bu ise kriz yönetim ekiplerinin ilçe ve okul düzeyinde olması anlamına gelir. İlgili iki ekip de kriz hazırlık çalışmalarındaki şekil ve işlev açısından benzerdir. Buradaki önemli fark, yalnızca müdahale alanları olarak dikkat çeker. Okul kriz yönetimi ekibi yalnızca kendi okullarındaki krizlerden sorumlu iken, ilçe kriz yönetim ekibi ise ilçede yer alan bütün okullardaki krizlerden sorumlu kabul edilir. Söz konusu ekiplerin temel görevi krizlere müdahaledir. Dolayısıyla kriz yönetimine dair stratejiler bütün kriz yönetimi ekipleri açısından kullanılabilmektedir (İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2017).

2.4.1.2. Okullarda Krize Neden Olan Faktörler

Örgütlere etki eden kriz kaynaklarındaki gibi okullarda da okul içi ve dışı çevresel unsurlardan kaynaklanan krizler yaşanır. Okullar, çevrelerindeki politik baskılardan, ekonomik dalgalanmalardan, doğal afetlerden, terör olaylarından, salgın hastalıklardan ve çevresel risklerden negatif olarak etkilenmekte ve bunlar krize yol açmaktadır (Aksoy ve Aksoy, 2003).

Örgütleri etkileyen çevresel unsurların haricinde okulları direkt olarak ilgilendiren çevresel olaylar da yaşanabilir. Bunlar, okulun dışında veya içinde meydana gelebilir. Okullarda endişe veya korkuya yol açan kavgalar, okul içerisinde veya dışında öğrencilerin şiddet görmesi, öğrenci ya da yakınlarının vefat etmesi, okul yakınında meydana gelen tecavüz ve taciz olayları, toplu zehirlenme ve veli saldırıları türünden olaylardır (Aksoy ve Aksoy, 2003; Savç1, 2008).

Okullarda en fazla görülen krizler durumları, aşağıda yer alan şekilde gösterilmiştir.

Şekil 1. Okullarda Krize Neden Olan Faktörler (Savcı, 2008; Karakuş ve İnandı, 2018)

Söz konusu yol açan unsurlar, okullardaki eğitim ve öğretim süreçlerini işlemez kılabilir. Dolayısıyla okul idarecilerinin yaşanması olası krizlere karşı tedbirler alması önemlidir (Karakuş ve İnandı, 2018).

Okullarda kriz oluşturabilecek etmenler şu şekilde toparlanmaya çalışılmıştır:

- Güvenlik sorunları, fiziksel şiddetten zorbalığa ve siber zorbalığa, uyuşturucu kullanımına veya tehlikeli davranışlara yol açan zihinsel sağlık sorunlarına kadar her şeyi içerebilir.
- Öğretmen eksikliği, personel tükenmişliği veya yüksek personel devri, bir okulun günlük operasyonlarında aksamalara neden olabilir ve öğrencilerin öğrenmesini ve moralini olumsuz etkileyebilir.
- Düşük test puanları, yetersiz müfredat veya mücadele eden öğrenciler için destek eksikliği akademik krizlere yol açabilir.
- Kapsayıcılık eksikliği veya korku ya da yıldırma kültürü gibi olumsuz bir okul kültürü, öğrencilerin ruh sağlığını etkileyebilir ve kriz durumlarına katkıda bulunabilir.
- Sel veya deprem gibi doğal afetler veya okulda silahlı saldırı veya terör saldırısı gibi acil durumlar okullarda ani krizlere neden olabilir.

Bu faktörlerin genellikle birbiriyle ilişkili olduğunu ve birbirlerini birleştirebileceğini not etmek önemlidir. Etkili kriz önleme ve yönetimi, bu faktörleri ele alan ve öğrencilerin ve personelin güvenliğini ve esenliğini önceliklendiren çok yönlü bir yaklaşım gerektirir.

2.4.1.3. Okullarda Kriz Sonrası Dönem

Okullarda yaşanan krizin kurum üzerine etkileri, krizin sona ermesinin ardından da sürebilir. Bu sürecin uzunluğu, yetkililerin durumu kontrol etme yeteneğine, alınan tedbirlere ve sürecin medyada yer almasına bağlı olarak farklılık gösterir. Krizler, öğrenciler, okul personelleri ve veliler üzerine kalıcı etkilere neden olabilir (Knox ve Roberts, 2005).

Söz konusu etkiler ekonomik, fiziksel, duygusal ve psikolojik olabilmektedir. Kişilerde yaşanan duygusal travmalar genel olarak güvensizlik, duygusal tükenme, korku, aşırı tepki verme olarak kendisini göstermektedir. Bazıları yakınlarını kaybedebilirken, bazıları ise ekonomik açıdan zarar görebilir (Lichtenstein, 1994).

Krizin ardından okulun eski durumuna dönmesi amacıyla duygusal travmalar yaşayan ve krizden etkilenen kişilere destek verilmesi gerekir. Destek, bir psikolog tarafından verilmelidir. Bunun yanında travma yaşayanlar, duygularını akranları ile

paylaşabilir. Travma yaşayanlara işlerine veya eğitimlerine hızlı bir şekilde dönmeleri için baskı yapılmaması ve onlara zaman verilmesi önemlidir (Newgass ve Schonfeld, 2000).

Diğer taraftan krize aşırı tepki veren velilerle mutlaka yüz yüze veya telefonla görüşmeler yapılmalıdır. Aileler, krize dair bütün güncel bilgilerde haberdar edilmek zorundadır. Krizin ardından kriz yönetim ekibi, oluşan duygusal travmaların iyileşmesi ve okulun normale dönmesi için çaba göstermelidir. Ayrıca yaşanan kriz ele alınarak gerekli derslerin çıkarılması da gerekir. Kriz yönetim ekibi, söz konusu deneyimden hareketle kriz yönetim planı oluşturmalı veya mevcut olanı güncellemelidir (Harris, 2020).

2.5. Okul Müdürünün Kriz Yönetimindeki Görevleri

Eğitim kurumunun müdürü tarafından hazırlanan kriz yönetim planının olması gerekir. Olası krizlere müdahalede il ve bölge çapında düzenlenen kriz planlarının içerikleri dikkate alınmalıdır. Okul için hazırlanan planlar, yazılı şekilde okuldaki tüm personellere verilmeli ve zamanla değişen koşullara ve yönetmeliklere göre bu plan güncellenmelidir. Krizle mücadele sürecinde hazırlık ve uygulamadaki süreç içerisinde okul müdürlerinin liderlik özelliklerinin önde olması gerekir. Okulda kurulacak krize müdahale ekibi, olası krizleri tahmin ederek gereken önlemleri alarak, kararları hayata geçirecek kişilerden oluşacak şekilde oluşturulmalıdır. Okul ve okul çevresinden sorumlu olan söz konusu ekip, kriz sırasında çözüm üreterek gerekli önlemleri almalıdır (Taymaz, 2019).

Çağımızda eğitim kurumlar farklı krizler yaşamakta ve bunlarla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Okullar, kriz dönemlerinde çocukların güvenliklerini sağlamada ve kurumda istikrar ortamının sürmesinde okul müdürlerinde liderlik özelliklerini sergilemesini beklemektedir. Müdürlerin söz konusu beklentileri karşılayabilmesi için krizden etkilenmeden görevini etkili olarak sürdürmesi gerekir (Saka, 2021).

Okul müdürünün kriz yönetim ekibi kurmak suretiyle, olası krizlerde görev bölümünü ve personel arasındaki işbirliğini sağlaması, en önemli görevleri arasında yer alır. Müdürler, yönetsel yetenekleriyle krizin her aşamasında etkili olmalı, kriz unsurlarını, krizle beraber hangi zararların ortaya çıkabileceğini, gerçekleşmesi olası en kötü senaryoyu dikkate alarak, sürece dair diğer paydaş kurumlardaki yaşanan krizleri de göz önünde

bulundurarak farklı çözüm önerilerini sunmalıdır. Söz konusu önerileri kendi okullarında hayata geçirerek, bazı krizleri engelleyip, kriz yönetimi konusunda toplumun beklentilerine yanıt vermeleri gerekmektedir. Okul müdürleri, kriz işaretlerini fark edebilmeli, kriz sürecine dair hazırlık yapabilmeli ve krizden korunabilmeli, kriz yönetiminde otoritesini ortaya koyarak etkili ve hızlı kararlar alabilmelidir (Taymaz, 2019). Kriz, iletişim ve eşgüdüm kavramlarını kullanarak yapılacak planlama ile aşılmalı ve örgütün eski durumuna kısa sürede dönmesi sağlanmalıdır.

Okul idarecilerinin kriz yönetiminde bir takım kriz yönetim prensipleri olmalıdır. Söz konusu prensipler genel olarak altı grupta toplanır (Tutar, 2000: 89):

- Çevreyi gözlemleyerek gelişmeleri fark etme ve bilgiyi araştırma becerisi
- Olaylara farklı bakış açısı ile yaklaşma ve kavramsal esneklik
- Empati yeteneği
- İnteraktif (etkileşimli) ekipler meydana getirmek suretiyle karar verme sürecinde daha fazla kişinin katkısından faydalanma
- Örgüt üyelerini geliştirme yeteneği
- Değişimlere açık olarak kendini yenileme ve güncelleme yeteneği.

Okul müdürlerinin bunların dışında kriz durumları ile mücadele alanında kaosu idare etmesi, personellerin moralini yükseltmesi, misyon sahibi olması, beklenmeyen zamanda meydana gelen olaylarda güvenilir, geçerli kararlar alması ve problem çözme yeteneğine sahip olması beklenir. Kriz yönetiminde okul müdürlerince yapılması gerekli olan çalışmalar genel olarak aşağıdaki gibidir (Sağlam ve Deniz, 2007):

- Kurum içerisinde gözlemler yaparak eksiklikleri tespit etmek
- Kurumdaki mevcut eksikliklerin krize neden olmasını önlemek
- Olası krizler için hazırlık yapmak
- Krizin meydana geleceği zamanı ve önlemleri belirlemek
- Kriz sırasında etkili iletişim kurmak
- Krizi değerlendirmek
- Gerçekleştirilecek faaliyetlerde örgüt saygınlığının zarar görmemesini sağlamak

Okul müdürleri, çalışan ekipler oluşturup meslektaşları ile işbirliğine giderek manevi ve maddi kaynakları etkin olarak kullanır, örgüt ortamını olumlu olarak değiştirir ise kriz yönetiminde başarıyı elde eder. Liderlik özelliği olan okul müdürü, bilgilendiren, rehberlik eden, çalıştığı kişilerin ihtiyaç ve ilgilerinin farkında olan ve bunlar gideren, ileri görüşlü biri olmalıdır (Özdemir, 2002).

2.6. Okul Yöneticilerin Kriz Yönetim Becerileri

Okul içerisinde ya da dışında meydana gelen krizle ortaya çıkacak belirsizlik, aksaklık, kaos ve stres ortamı, eğitim ve öğretim süreçlerini negatif olarak etkiler. Okulların krizler yaşaması halinde, okulun rolünün krizle kısa sürede mücadele etmek, bütün örgüt üyelerinin ve okulun söz konusu durumdan etkilenmesine izin vermeden gerekli ihtiyaçlara cevap verilmesidir. Kriz yönetiminde, okulun amaçlarının bulunması gerekir. Bunlar; “güvenlik, liderlik, tutarlılık, istikrar, daha fazla yaralanmanın engellenmesi, bireysel destek ve temas, mücadele etme yeteneği, grup desteği, okul ve veli dayanışması, güçlendirme, topluluk duygusu ve iyileşme dönemine destek” şeklindedir (Johnson, 1992).

Eğitim kurumlarında okulları idare eden kişiler, idarecilerdir. Okullardaki amaçlara ulaşılmasında en önemli görev, okul idarecilerine düşer. Okulların çok daha etkili şekilde idare edilmesi ve krizlerin engellenmesi için okul müdürlerinin idareci olmasından daha çok liderlik özelliklerine sahip olarak sergilemesi önem taşır. Okul idarecilerinin daima krizlere hazırlıklı, örgütün ihtiyaçları ile çevrenin özelliklerini dikkate alarak doğru stratejiler belirleyen; kriz durumunda ise pozitif davranış ve tutumlara sahip, belirlemiş olduğu stratejileri hayata geçiren, motivasyonu ve zekası ile çevresindekileri olumlu etkileyen ve krizi engelleyen bir lider olması, kriz yönetiminde büyük bir öneme sahiptir (Albayrak, 2022). Okullar etkili lidere sahip olduğunda, krizlere hazırlıklı olur ve kriz yaşamaları durumunda liderin etkili yaklaşımları ve yönetsel becerileri ile krizi önleyebilir veya daha rahat aşabilirler.

Okul idarecilerinin krizde krizi çözümülemesi, oluşan zararları karşılaması ve bunun yinelenmemesi için tedbirler alması beklenir. Ayrıca okul idarecilerinin önderlik niteliklerine sahip olması, risk alarak hızlı harekete geçmesi de kriz alanlarının yönetiminin etkili yapılması sürecinde önemlidir (Demirtaş, 2000). Okul idarecilerinin krizde güçlü,

çevik, hızlı ve krizi fırsata çeviren kişiler olması da, yine krizin önlenmesi veya kısa sürede aşılması açısından önem taşır (Can, 2015).

Bunlara ek olarak okul idarecileri, okulda oluşturdukları pozitif hava ve sinerjiyle, öğrencilerle, öğretmenlerle, velilerle, personellerle ve diğer çevreyle sağlıklı iletişim oluşturarak krizin ön bilgilerini alır ve gidişatını değiştirebilir. Bu sayede kriz engellenebilir (Döş ve Cömert, 2012). Ayrıca okul idarecilerinin krizin bütün boyutlarında liderlik rolü üstlenmeleri gerekebilir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada nitel analiz yöntemlerinden iç içe geçmiş tek durum çalışması deseni kullanılmıştır (Dey, 1993). Bu araştırmada okul yöneticilerinin görüşlerinin belirlenebilmesi için veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına uygun olarak değişik yan veya alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir, kişinin verdiği yanıtları genişletmesini sağlayabilir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini İstanbul ilinde Kartal ilçesinde yer alan okul yöneticileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, 2022-2023 eğitim-öğretim yılı güz yarısında 1 İstanbul ili Kartal ilçesinde okul yöneticiliği yapan 20 kişi oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veriler, görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan 10 soruluk görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu soruları daha önceden yapılmış benzer araştırmalardan esinlenerek oluşturulmuştur. Çalışma grubuna dahil edilen veriler ile yüzyüze ya da online görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca araştırmaya dair gerekli izinler alınmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde nitel analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, birbirine benzeyen verilerin belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlenmesidir. Görüşme formlarından elde edilen veriler içerik analizi yöntemine göre kodlara ayrılmış,

okul müdürlerinin görüşleri kodlanarak tablolaştırılmıştır. Kodlar, katılımcıların verdikleri cevaplardan yola çıkılarak hazırlanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde katılımcılara uygulanan görüşme formları neticesinde elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

4.1. Okulun Bulunduğu Çevreden Kaynaklanabilecek Tehlikelere Karşı Yapılan Uygulamalar İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Okulun bulunduğu çevreden kaynaklanabilecek tehlikelere karşı ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?” temel sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 1.

Okulun Bulunduğu Çevreden Kaynaklanabilecek Tehlikelere Karşı Yapılan Uygulamalar İle İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Güvenlik görevlisi	6	K1, K3, K4, K13, K14, K20
Öğrencilerin okul sınırları içinde tutmak	3	K9, K10, K16
Nöbetçi öğretmenler	3	K2, K4, K13
Velileri bilgilendirilmek	3	K4, K7, K13
Bilgim yok	2	K5, K6
Önleme planı, tatbikatlar	2	K11, K19
Emniyet ile irtibat	2	K8, K18
Öğrencileri bilgilendirmek	2	K13, K15
Güvenlik kameraları	1	K7
Çevre kontrolü yapılmakta	1	K12
Bahçe duvarlarının yapılması	1	K17

Tablo 1’de okulun bulunduğu çevreden kaynaklanabilecek tehlikelere karşı yapılan uygulamalar ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların çok farklı uygulamalardan bahsettikleri görüşmüştür. Öne çıkan uygulamalarda ilk sırada güvenlik

görevlisi yer almaktadır. Diğer öne çıkanlar ise, öğrencilerin okul sınırları içinde tutmak, nöbetçi öğretmenler ve velileri bilgilendirilmek şeklinde sıralanmaktadır.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Güvenlik görevlisi çalıştırıyoruz”. (K1)

“Okul bahçesine nöbetçi öğretmen görevlendirme”. (K2)

“Veli-öğretmen işbirliği ve güvenlik.” (K4)

“Güvenlik kameraları ve veli ile irtibat halinde olma.” (K7)

“Okul bahçesi dışına çıkılmasına izin vermiyorum.” (K9)

“Çocukların izinsiz veya benim bulunmadığın yerlere gitmelerine izin vermem dışarı ile konuşmalarına izin vermem.” (K10)

“Çevreyi mutlaka kontrol eder, gerekli önlemi alırım.” (K12)

“Nöbetçi öğretmenler ve güvenlik görevlileri var ayrıca öğrenciler ve veliler tehlikelere karşı bilgilendirilmekte”. (K13)

“Güvenlik görevlisi bulundurmak.” (K14)

“Bahçe çitlerinden başka çevreden gelebilecek zararlara karşı bir önlemimiz yok.” (K16)

4.2. Deprem, Yangın vb. Olaylara Karşı Alınan Önlemler İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Deprem, yangın vb. olaylar için ne gibi önlemler alıyorsunuz?” temel sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 2.

Deprem, Yangın vb. Olaylara Karşı Alınan Önlemler İle İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Tatbikat yapma	13	K1, K2, K4, K5, K8, K9, K12, K13, K14, K16, K17, K19, K20
Konuya ilişkin yönetmelikler uygulanmakta (Acil durum planı vb.)	3	K3, K6, K11
Konuya ilişkin seminerler/video izletme	3	K7, K9, K12
Olaylara yönelik müdahale ekibi var	2	K1, K4
Yangın söndürme sistemi	2	K1, K19
Alarm	1	K2
Eşyaları sabitleme	1	K10
Önlem yok	1	K15
Kendimizce tedbir almaya çalışıyoruz	1	K18

Tablo 2’de deprem, yangın vb. olaylara karşı alınan önlemler ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. 13 katılımcı deprem, yangın vb. olaylara karşı tatbikat yapıldığını aktarmıştır. Sonrasında ise konuya ilişkin yönetmeliklerin uygulandığı ve konuya ilişkin seminerler ve video izletildiği aktarılmıştır.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Okul binamız 2000 sonrası yapıldığı için depreme dayanıklı yapıldı. Deprem tatbikatı yapıyoruz. Yangın için Yangın söndürme sistemi aktif olarak çalışıyor yıllık bakımlarını yapıyoruz ve Yangın müdahale ekibimiz bulunuyor”. (K1)

“Alarm ve tatbikat.” (K2)

“Oluşturulan kurullarda yönetmelik gereği verilenler uygulanır.” (K3)

“Tatbikatlar. Ekipler kuruluyor.” (K4)

“Deprem tatbikatı ve yangın tatbikatı.” (K5)

“Acil durum planında ne varsa onları yapmaya çalışıyoruz.” (K6)

“Bilinçli hareket etme üzerine seminerler düzenleniyor.” (K7)

“Tatbikatı canlı tutmak.” (K8)

“Tatbikatlar ve bilgilendirici videolar izletiyorum.” (K9)

“Dolap ve benzeri eşyaları sabitliyorum.” (K10)

“Psikososyal önleme ve krize müdahale çalışmaları.” (K11)

“Öğrencilere eğitsel video izletirim sınıfta uygulama yaparım.” (K12)

“Bu gibi durumlar için tatbikatlar yapılmakta.” (K13)

“Sık sık tatbikat yaparak.” (K14)

“Hiçbir önlem almamıştım.” (K15)

“Sadece tatbikat yapıyoruz.” (K16)

“Tatbikat yapıyoruz.” (K17)

“Çok ağır bir deprem yaşadık maalesef, Adıyaman'da yaralarımızı sarmaya çalışıyoruz kendimizce tedbirler almaya çalışıyoruz.” (K18)

“Tatbikat yaptık, söndürme tüpü.” (K19)

“Tatbikat.” (K20)

4.3. Öğrenci ve Öğretmenlerin Okul Güvenliği İle İlgili Düşüncelerini Paylaşabileceği Ortamla İlgili Veriler

Katılımcılara *“Öğrenci ve öğretmenlerin okul güvenliği ile ilgili yorumlarını, endişelerini paylaşabilecekleri bir ortama sahipler mi?”* temel sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 3.

Öğrenci ve Öğretmenlerin Okul Güvenliği İle İlgili Düşüncelerini Paylaşabileceği Ortamla İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Evet, var	16	K1, K2, K3, K4, K6, K7, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K18, K19, K20
Hayır, yok	4	K5, K8, K16, K17

Tablo 3’de öğrenci ve öğretmenlerin okul güvenliği ile ilgili düşüncelerini paylaşabileceği ortamla ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun böyle bir ortam olduğunu dile getirdiği görülmektedir. Sadece 4 katılımcı böyle bir ortamın olmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların soruya ilişkin öne çıkan görüşleri şu şekildedir:

“Sınıf öğretmenlerimiz ve rehber öğretmenimiz öğrencilere bilgilendirici seminerler veriyorlar. Bu konuları kendileri ile görüşebileceklerini anlatıyoruz.” (K1)

“Evet ortamımızda bu konuda problem yaşamıyoruz.” (K7)

“Paylaşabiliyoruz ama sonuçta her şey aynı kalıyor.” (K10)

“Sahip olduklarını düşünüyorum.” (K13)

4.4. Katılımcıların MEB’in Güvenli Okullar Konusundaki Önerileri İle İlgili Veriler

Katılımcılara “*MEB’in güvenli okullar adına ne gibi çalışmalar yapmasını önerirsiniz?*” temel sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 4.

Katılımcıların MEB'in Güvenli Okullar Konusundaki Önerileri İle İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Seminer, bilgilendirme	5	K1, K2, K9, K12, K19
Güvenlik görevlisi görevlendirme	5	K2, K4, K8, K10, K17
Depreme dayanıklı okul inşası	4	K3, K5, K16, K18
Okul onarım, tadilat, yapı denetimi vb.	3	K2, K6, K14
Okul bahçelerinin ve çevresel koşulların güvenli hale getirilmesi	3	K7, K10, K17
Öğrencilerin psikolojik sorunlarıyla ilgili önlem alınması	1	K11
Spor kompleksi inşası	1	K7
Denetim	1	K13
Okullar sağlam	1	K15
Deprem yangın vb. önlemlerin artırılması	1	K15
MEB yetersiz	1	K20

Tablo 4’de katılımcıların MEB’in güvenli okullar konusundaki önerileri ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Tabloya göre seminer ve bilgilendirme toplantılarının yapılması ve güvenlik görevlilerinin görevlendirilmesi konuları öneriler arasında ön plana çıkmıştır. Sonrası ise depreme dayanıklı okul inşası konusunun, okulların onarım, tadilat ve yapı denetimlerinin yapılması ve okul bahçelerinin ve çevresel koşulların güvenli hale getirilmesi konularının öne çıktığı görülmektedir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Seminer, bina tadilatlarına destek.” (K1)

“Güvenlik görevlisi görevlendirme bunla ilgili seminer düzenleme.” (K2)

“Daha sağlam yapılar.” (K3)

“Her okula bir güvenlikçi.” (K4)

“Depreme dayanıklı çok katli olmayan okullar.” (K5)

“Öncelikle okulun bütün ortamı çocukların seviyesine uygun olmalı sivri uçlar kırık nesneler kırık camlar anında tamir edilmeli çeşmeler kaygan zeminler doğru düzgün hiçbirini önlem yok.” (K6)

“Öncelikle çevresel koşullar okul iklimine uygun hale dönüştürmeli. Örneğin spor kompleksi gibi.” (K7)

“Her okula özel güvenliğin verilmesi.” (K8)

“Veli ve öğrenciler sık sık bilgilendirilmeli.” (K9)

“Her okula güvenlik personeli ve okul bahçelerinin dış ortamlardan izole edilmeli.” (K10)

“Bağımlılıkla ilgili daha fazla önlem alınmalı.” (K11)

“Uygulama yapsınlar.” (K12)

“Projeler geliştirmeli bunun için bütçe ayırmalı ciddi anlamda denetimler yapılmalı.” (K13)

“Okullarda yapı denetim yapılmalıdır.” (K14)

“Okulları sağlam yapıyorlar, herhangi birsey yapmasını istemem.” (K15)

“Öncelikle okulları sağlam yapılması ve güvenlik önlemlerinin alınması, depreme karşı ayrı yangına karşı ayrı trafiğe karşı vb. ayrı ayrı önlemler alınmalı.” (K16)

“Her okulun dış çevreye karşı bahçe duvarının olması gerekir. Bahçe kapısında güvenlikçi kulübesinin olması gerekiyor. Ayrıca mutlaka güvenlikçi olması gerekiyor ve güvenlikçinin de gerekli yetkinliğe sahip olması gerekiyor.” (K17)

“Az katlı, daha güvenli, daha sağlam okul binaları yapılmasını öneririm.” (K18)

“Öğrencileri bilinçlendirecek etkinlikler.” (K19)

“MEB her konuda yetersiz.” (K20)

4.5. Katılımcıların Okul Güvenliği Konusunda Rastladıkları Sorunlar ile İlgili Veriler

Katılımcılara “Okul güvenliği konusunda en çok rastladığınız sorunlar nelerdir?” temel sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5.

Katılımcıların Okul Güvenliği Konusunda Rastladıkları Sorunlar ile İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Güvenlik personelinin olmayışı	5	K4, K10, K12, K16, K20
Okula herkesin rahatça girebilmesi	4	K9, K10, K16, K17
Çevre güvenlik sorunu	4	K3, K8, K13, K14
Akran Zorbalığı	3	K7, K13, K15
Deprem, yangın vb.	1	K1
Okul servisi	1	K1
Trafik	1	K2
Çok fazla var	1	K5
Okulda yaralanma	1	K6
Bağımlılık sorunları	1	K11
Kaygan zeminler	1	K18
Bilinçsiz öğrenciler	1	K19
Okulun tam gün olması	1	K20

Tablo 5’de katılımcıların okul güvenliği konusunda rastladıkları sorunlar ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Elde edilen verilere göre güvenlik personelinin olmayışının en büyük sorun olduğu görülmektedir. Sonrasında ise okula herkesin rahatça girebilmesi, okul dışı çevredeki güvenlik sorunu ve akran zorbalığı gelmektedir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Deprem, yangın ve servis.” (K1)

“Araç trafiği.” (K2)

“Çevre faktörü.” (K3)

“Güvenlikçi eksik.” (K4)

“Hangisini sayalım ki...” (K5)

“Çocuk yaralanmaları okul içinde.” (K6)

“Akran zorbalığı.” (K7)

“Yabancı kişilerin okul civarında bulunması.” (K8)

“Okula velilerin rahatça girip çıkması.” (K9)

- “Güvenlik personeli olmayışı dışarıdan içeriye çok rahat girilip çıkılması.” (K10)
- “İnternet ve her türlü madde bağımlılığına karşı önlemler yeterli olmamakta” (K11)
- “Güvenlik görevlisi olmalı.” (K12)
- “Okul içi ve dışı şiddet olabilir.” (K13)
- “Çevresel faktörler.” (K14)
- “Öğrenci kavgası.” (K15)
- “Okula giriş çıkışların denetimsiz olması, her okula güvenlik görevlisi şart.” (K16)
- “Dışarıdaki kişilerin okula rastgele girmesi.” (K17)
- “Kaygan zeminler sıkıntı oluşturuyor okullarda.” (K18)
- “Bilinçsiz öğrenciler.” (K19)
- “Güvenlik personeli yok, okul tam gün bunlar başlı başına sorun.” (K20)

4.6. Katılımcıların Kriz Anında Müdahale Planları İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Kriz anında müdahale etmek için planınız var mı? Varsa anlatınız” temel sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 6.

Katılımcıların Kriz Anında Müdahale Planları İle İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Belirlenmiş bir plan yok	5	K9, K12, K13, K15, K20
Evet, var	4	K2, K4, K14, K19
Kriz ile görevli öğretmen birimi var	2	K1, K11
Duruma göre kendim planlarım	2	K10, K17
Tatbikat yapıyoruz	2	K3, K5
Soğukkanlı olmak	2	K3, K18
AFAD eğitimi aldık	1	K6
Kriz önlemeye yönelik çalışıyoruz	1	K7
Yetkililere ulaşmak	1	K8
Aralıklarla toplantı yapılmakta	1	K1
Plan var ama güncel değil	1	K16

Tablo 6’da katılımcıların kriz anında müdahale planları ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Elde edilen verilere göre belirlenmiş bir planın olmadığı görülmüştür. Planlarının olduğunu söyleyen ise 4 katılımcı vardır. Cevapların farklılığına bakılacak olursa belirli bir planın olmadığı açıkça görülmektedir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Konu ile ilgili görevli öğretmenlerden oluşan birimimiz var aralıklı olarak toplantı yapıp gündemimizden çıkarmıyoruz.” (K1)

“Evet, var.” (K2)

“Tatbikatlarda yaptıklarımızı ilk yardım bilgilerimizi soğukkanlılıkla uygulamaya çalışmak.” (K3)

“Evet, var.” (K4)

“Tatbikatta yaptığımız planlar var.” (K5)

“AFAD eğitiminde aldığımız kadarıyla var.” (K6)

“Müdahale etmekten ziyade olası krizleri engelleme olmalı.” (K7)

“Yetkili mercileri haberdar etmek.” (K8)

“Belirli bir planım yok.” (K9)

“Krizin durumuna göre kendimi planlarım.” (K10)

“öğretmenler farklı gruplar halinde planlanan bir çerçevede dahilinde kriz anı müdahale önleme iyileştirici süreçlerde görevlendirilmişlerdir.” (K11)

“Yok.” (K12)

“Tam olarak yok.” (K13)

“Evet, var.” (K14)

“Yok.” (K15)

“Müdahale planı hep kâğıt üzerinde ve eski geliştirilmeden aynı plan uygulanıyor oysa ki her zaman yeni koşullara göre bu kriz planı güncellenmeli ve her zaman olası tehlikeleri on görüp ona göre bir B planı olmalı mutlaka, bir yerden sonra olmadık bir şeyle karşılaşınca insanlar tıkanıp kalıyor ikinci bir planı bilse her zaman bir şansı daha olabilir.” (K16)

“Kriz anında öğrencileri güvenli alana alırım daha sonra krize çözüm bulmaya çalışırım.” (K17)

“Öğretmenler olarak soğukkanlı ve sakinleştirici olmalıyız.” (K18)

“Okul eylem planımız var.” (K19)

“Yok.” (K20)

4.7. Okulda Zararlı Alışkanlıkların Önlenmesi Yönelik Çalışmalar İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Okulda zararlı alışkanlıkların önlenmesine yönelik ne gibi çalışmalarınız var?” temel sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 7.

Okulda Zararlı Alışkanlıkların Önlenmesi Yönelik Çalışmalar İle İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Genel eğitim/bilgilendirme yapılır	7	K2, K7, K9, K11, K13, K15, K20
Rehberlik servisi	3	K3, K5, K18
Eğitsel video izletilir	2	K5, K12
Veli-öğretmen işbirliği	2	K3, K11
Madde bağımlılığı hakkında bilgilendirme	1	K1
Bilgilendirici afişler	1	K4
Herhangi bir sorun yok	1	K6
Manevi/Dini destek ile	1	K8
Disiplin cezaları	1	K10
Seminer düzenleme	1	K14
Bazı önlemler alınmakta	1	K16
Kontroller arttırılır	1	K17
Otoriter bir okuluz	1	K19

Tablo 7’de okulda zararlı alışkanlıkların önlenmesi yönelik çalışmalar ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Elde edilen verilere göre genel eğitim/bilgilendirme yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca rehberlik servisinden de yararlanıldığı görülmektedir. Bunun dışında ortak bir kanıya varılamadığı, çok farklı cevapların verildiği görülmüştür.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

- “Madde bağımlılığının zararları hakkında bilgilendirici çalışmalar yapıyoruz.”*
(K1)
- “Bununla ilgili eğitimler düzenliyoruz.”* (K2)
- “Rehberlik faaliyetleri veli öğretmen işbirliği.”* (K3)
- “Afişler ve bilgilendirme.”* (K4)
- “Videolar izletiyoruz ve rehberlik servisi çalışma yapıyor.”* (K5)
- “Okulumuz küçük köy okulu olduğu için herhangi bir sorun yok sorunlar olduğu zaman nasıl davranılır şu an için bilemiyorum gerekli kişilerle görüşürüz muhtemel rehberlik servisimiz yok çünkü.”* (K6)
- “Gençlerle iletişim ve sohbet ederek onları bilinçlendirmeye çalışıyoruz.”* (K7)
- “Manevi olarak dini desteğin verilmesi.”* (K8)
- “Bilgilendirme yapıyorum.”* (K9)
- “Kendi dersim içinde göz önünde bulundurarak ve ders esnasında herhangi bir şey taşımamaları ayrıca bulduğumda gerekli disiplin cezalarına başvururum.”* (K10)
- “Öğrenci bilgilendirici çalışmalar ve veli oturumları yapılmakta.”* (K11)
- “Etkinlik yaptırım. Eğitsel video izleterek olaya farkındalığı arttırırım.”* (K12)
- “Gerekli konularda öğrenciler bilgilendirilmektedir.”* (K13)
- “Seminer vermek.”* (K14)
- “Öğrencileri bilgilendirme.”* (K15)
- “Okul öncesi olduğumuz için sadece zararlı gıdaların tüketilmemesi konusunda bazı önlemler alıyoruz sınıfta.”* (K16)
- “Kontrolleri arttırırım.”* (K17)
- “Özellikle akran şiddetine karşı rehberlik servisi ile ortak çalışmalarımız oluyor akran şiddetine meyilli öğrencilerimizi sürekli telkinlerle ve empati yeteneklerini geliştirerek çözüm bulmaya çalışıyoruz.”* (K18)
- “Otoriter bir okuluz.”* (K19)
- “Eğitim veriliyor.”* (K20)

4.8. Alkol, Sigara ve Uyuşturucu Madde Bağımlılığını Önlemek Amacıyla Yapılan Uygulamalar İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Öğrenciler arasında alkol, sigara ve uyuşturucu madde bağımlılığını önlemek amacıyla ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?” temel sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 8.

Alkol, Sigara ve Uyuşturucu Madde Bağımlılığını Önlemek Amacıyla Yapılan Uygulamalar İle İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Zararları hakkında bilgilendirme/ eğitim verme	11	K1, K2, K4, K6, K9, K10, K12, K13, K14, K15, K20
Herhangi bir uygulama yapılmıyor	4	K5, K16, K18, K19
Rehberlik servisi	2	K3, K4
Öğretmen-veli işbirliği	2	K3, K11
Öğrenciler ile sürekli iletişim halinde olma	1	K7
Spora yönlendirme	1	K7
Yaşananlardan örnek verme	1	K8
Kontrolleri arttırma	1	K17

Tablo 8’de alkol, sigara ve uyuşturucu madde bağımlılığını önlemek amacıyla yapılan uygulamalar ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Elde edilen verilere göre çoğunluğun madde bağımlılığının zararları hakkında bilgilendirme yaptığı/ eğitim verdiği belirlenmiştir. Bunu yanı sıra bu konuda herhangi bir uygulama yapılmadığını aktaranlarında sayısının fazlalığı dikkat çekmektedir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Zararları hakkında öğrencilere bilgi veriyoruz.” (K1)

“Eğitimler düzenliyoruz.” (K2)

“Rehberlik faaliyetleri veli öğretmen işbirliği.” (K3)

“Rehberlik ve bilgilendirme.” (K4)

“Yok.” (K5)

“Öyle bir alışkanlık yok bilgilendirme çalışmaları yapılıyor.” (K6)

“Diyalog kurarak önlemeye çalışıyoruz ama daha çok çocukları spora yönlendirmek gerekir.” (K7)

“Yaşanmış olayları ibret olarak göstermek.” (K8)

“Bilgilendirici video izletiyorum.” (K9)

“Gerekli eğitimleri verir daha sonra ise yakalandığı zaman gerekli disiplin işlemleri yapılır.” (K10)

“Veli işbirliği ile önlenebilmektedir.” (K11)

“Madde bağımlılığının zararlarını anlatırım. Videolarla desteklerim.” (K12)

“Öğrenciler bu gibi maddelerin zararları hakkında bilgilendirilmekte.” (K13)

“Çocukları düzenli aralıklarla bilgilendirerek.” (K14)

“Öğrencileri bilgilendirme.” (K15)

“Bizde bu uygulamalar yok okul öncesi olduğumuz için.” (K16)

“Kontrolleri arttırım.” (K17)

“İlkokul olduğum için küçük çocuklarda bu tür sorunlara rastlamıyoruz çok şükür.” (K18)

“Kullanan öğrencimiz yok”. (K19)

“Eğitim verilerek.” (K20)

4.9. Öğrencilerin Güvenliğini Sağlamak Amacıyla Okulun Fiziki Koşullarında Yapılan Düzenlemeler İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Öğrencilerin güvenliğini sağlamak amacıyla okulun fiziki koşullarında ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?” temel sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 9.

Öğrencilerin Güvenliğini Sağlamak Amacıyla Okulun Fiziki Koşullarında Yapılan Düzenlemeler İle İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Bina içinde tehlikeli yerlerde tamirat/tadilatlar	9	K1, K3, K6, K11, K13, K15, K16, K18, K20
Eşyaları sabitleme	3	K12, K15, K16
Okul çevresine tel örgü çekme	3	K4, K7, K10
Dış bahçe duvarlarının geliştirilmesi	2	K2, K4
Güvenlik kameraları	2	K10, K17
Bahçenin güvenli hale getirilmesi	1	K2
Okul giriş çıkışlarının kontrol altına alınması	1	K8
Sınıf içi gerekli tedbirler	1	K9
Bilgim yok	1	K5
Güvenlik görevlisi bulundurma	1	K14
Bahçe nöbetlerini arttırma	1	K18
Öğretmenlerin gözlem yapması	1	K19

Tablo 9’da öğrencilerin güvenliğini sağlamak amacıyla okulun fiziki koşullarında yapılan düzenlemeler ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Elde edilen verilere göre bina içinde tehlikeli yerlerde tamirat/tadilatların yapıldığı, kesici, sivri, kaygan zemin vb. gibi durumların düzeltilmeye çalışıldığı aktarılmıştır. Bunun dışında eşyaların sabitlendiği aktarılmıştır. Ayrıca okul çevresine tel örgü çekildiği de belirtilmiştir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Binamızda yapılması gereken tadilatlar üzerinde çalışıyoruz.” (K1)

“Dış bahçe kapısını kapatma, bahçe duvarlarını düzenleme ve güvenli hale getirmek.” (K2)

“Korkuluk file tehlikeli görülen alanlarda tamirat tadilat.” (K3)

“Bahçe duvarı biraz daha yükseltilebilir. Telle çevrilebilir.” (K4)

“Bilgim yok.” (K5)

“Bozulan yerleri hemen tamir etmeye çalışıyoruz elimizden geldiği kadarıyla okulu gezip güvenlik için tehdit olduğunu düşündüğümüz yerleri yaptırmak için elinizden geleni yapıyoruz.” (K6)

“Dışarıdan girişleri engellemek için tel çekiyoruz.” (K7)

“Okul giriş çıkış saatlerinin kontrol edilmesi.” (K8)

“Sınıf içinde gerekli tedbirleri almaya çalışıyorum.” (K9)

“Duvara örgülü tel çekimi ve güvenlik kamerası sistemleri.” (K10)

“Trabzanlar filelerle kapatıldı. Cam duvarların önüne demirler yapıldı.” (K11)

“Zararlı maddeleri sabitletim.” (K12)

“Tehlike oluşturan fiziksel unsurların giderilmesi sağlanmakta.” (K13)

“Güvenlik görevlisi bulundurmak.” (K14)

“Eşyaları sabitleme, öğrencilerin takılacağı tel vs. Şeyleri ortadan kaldırma.” (K15)

“Küçük yaş grupları olduğu için, park zemin, sivri köşe, delici kesici vb. materyallerden dolayı gelebilecek tehlikelere karşı önlemler alıyoruz, dolapları sınıflarda sabitleyoruz duvarlar vs.” (K16)

“Koridorlara ve bahçeye kamera taktırıyorum.” (K17)

“Bahçe nöbetlerinde daha sıkı kontrollerle güvenliği sağlamaya çalışıyoruz kaygan zeminleri ve öğrencilere zarar verecek fiziki koşulları iyileştirmeye çalışıyoruz.” (K18)

“Çok dikkatli öğretmenlerimiz var. Gözlem yapıyoruz.” (K19)

“Merdivenlerde demir parmaklıklar var.” (K20)

4.10. Katılımcılara Göre Okullarda Güvenliği Sağlamak İçin Yapılması Gerekenler İle İlgili Veriler

Katılımcılara “Sizce okullarda güvenliği sağlamak için neler yapılmalıdır?” temel sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 10.

Katılımcılara Göre Okullarda Güvenliği Sağlamak İçin Yapılması Gerekenler İle İlgili Veriler

Kodlar	n	Katılımcı
Güvenlik görevlisi çalıştırma	7	K2, K3, K4, K5, K7, K10, K14
Fiziki güvenlik tedbirleri alma	4	K3, K11, K13, K15
Aileleri bilinçlendirme	4	K2, K4, K8, K9
Öğrencileri bilinçlendirme	3	K1, K2, K13
Okul bahçe duvarlarının güvenliğini arttırma	2	K10, K17
Sınıf mevcutlarının azaltılması	2	K19, K20
Öğretmenleri bilinçlendirme	1	K1
Ekip çalışması	1	K4
Tamir/tadilat için personel çalıştırma	1	K6
Spor sahaları	1	K7
Seminer düzenlenmeli	1	K12
Zorbalığa karşı önlem	1	K13
Okulun seviyesine göre önlem alma	1	K16
Giriş çıkışların kontrol altına alınması	1	K17
Nöbetçi öğretmen kontrolü	1	K17
Güvenlik kameraları	1	K17
Okul binalarının sağlamlaştırılması	1	K19

Tablo 10’da katılımcılara göre okullarda güvenliğini sağlamak için yapılması gerekenler ile ilgili verilerin içerik analizi yer almaktadır. Elde edilen verilere göre güvenliğini sağlama konusunda en çok katılınan ortak kanı güvenlik görevlisi çalıştırmaktır. Sonrasında fiziki güvenlik tedbirleri alma, aileleri ve öğrencileri bilinçlendirme maddeleri gelmektedir. Bunların dışında çok farklı fikirlerin olduğu görülmektedir.

Katılımcıların soruya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Bilinçli öğretmen ve öğrenci yetiştirmek gerekiyor.” (K1)

“Güvenlik görevlisi görevlendirme, Ailelerin bilinçlendirilmesi ve öğrencilerin bu konuda eğitilmesi.” (K2)

“Fiziki güvenlik tedbirleri. Güvenlik görevlileri.” (K3)

“Ekip halinde çalışılmalı. Güvenlikçi olmasının lazım. Ailelerle de bilgilendirilecek.” (K4)

“Çok fazla şey var yapılması gerekiyor. İlk başta her okulun kapısına güvenlik görevlisi koyulmalı.” (K5)

“Bence her okulda tamirden anlayan bir eleman olmalı ara ara gelip okulu tadilatını yapmalı.” (K6)

“Güvenlik sağlanmalı ve spor sahaları açılmalı.” (K7)

“Veli ile irtibatın sıkı olması.” (K8)

“Verilerle işbirliği içinde okunmalı.” (K9)

“Duvarların dışarıyla bağlantısının kesilmesini sağlayacak şekilde yapılması güvenlik personeli olması.” (K10)

“Cam duvarlar ve merdiven trabzanları iyileştirilmelidir. Yüksek pencere duvarları yapılmalıdır.” (K11)

“Sürekli önlem alınmalı. Seminerler yapılmalı alanında uzman kişilerle.” (K12)

“Fiziksel tehlikeler ortadan kaldırılmalı, sosyal alanlarda oluşacak şiddet ve zorbalığa karşı önlem alınmalıdır. Ayrıca öğrencilere davranış eğitimi verilmelidir.” (K13)

“Güvenlik görevlisi bulundurmak.” (K14)

“Öğrenciler için tehlike unsuru oluşturacak durumları ortadan kaldırmak.” (K15)

“Bu konuda farklı kademelerde ki okullarda güvenlik önlemleri değişebiliyor. Örneğin okul öncesi ve lisede aynı güvenlik önlemleri alınmaz değişebilir.” (K16)

“Kesinlikle bahçe duvarı yüksek olmalı ve bahçe kapısı kontrollü bir şekilde açılıp kapanmalı ve okula girip çıkanların kimlik bilgileri mutlaka alınmalıdır. Kamera sistemi koridorlarda ve bahçenin birçok bölümünde olmalıdır. Nöbetçi öğretmen kontrolü teneffüslerde mutlaka olmalıdır.” (K17)

“Çok şey. Öncelikle sınıf mevcutları azaltılmalı. Deprem veya yangın olsa çok kalabalık olduğu için o panikle herkes birbirini ezer. Sağlam binalar yapılmalı.” (K19)

“Öğrenci sayısı azaltılmalı.” (K20)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, okullarda güvenlik ile ilgili durumlarda okul yönetiminin kriz yönetimi incelenmiştir. Bu bağlamda 20 okul yöneticisi ile görüşme neticesinde elde edilen sonuçlar ve öneriler bu bölümde toplanmıştır.

Okulun bulunduğu çevreden kaynaklanabilecek tehlikelere karşı yapılan uygulamalar ile ilgili verilerin analizi neticesinde katılımcıların çok farklı uygulamalardan bahsettikleri görülmüştür. Öne çıkan uygulamalarda ilk sırada güvenlik görevlisi yer almaktadır. Diğer öne çıkanlar ise, öğrencilerin okul sınırları içinde tutmak, nöbetçi öğretmenler ve velileri bilgilendirilmek şeklinde sıralanmaktadır. Bu sonuçlara dayanarak, okulun güvenliği ve öğrencilerin korunması konusunda çeşitli önlemler alındığı ve bu önlemlerin öğrencilerin ve velilerin güvenliğini sağlamak için önemli olduğu söylenebilir. Güvenlik görevlisi, öğrencilerin okul sınırları içinde tutulması, nöbetçi öğretmenler ve velilerin bilgilendirilmesi gibi uygulamaların bir arada kullanılmasıyla daha etkili bir güvenlik sistemi oluşturulabilir.

Deprem, yangın vb. olaylara karşı alınan önlemler ile ilgili 13 katılımcı deprem, yangın vb. olaylara karşı tatbikat yapıldığını aktarmıştır. Sonrasında ise konuya ilişkin yönetmeliklerin uygulandığı ve konuya ilişkin seminerler ve video izletildiği aktarılmıştır. Bu sonuçlara göre, okulun deprem, yangın ve diğer acil durumlar gibi olaylara karşı hazırlıklı olduğu ve katılımcıların bu önlemlerin uygulandığını ve eğitimler aldığını ifade etmektedir. Bu, okuldaki topluluğun güvenliği ve acil durumlara müdahale yeteneklerinin artırılması için önemli adımlar atıldığını göstermektedir.

Öğrenci ve öğretmenlerin okul güvenliği ile ilgili düşüncelerini paylaşabileceği ortamla ilgili katılımcıların büyük çoğunluğunun böyle bir ortam olduğunu dile getirdiği görülmektedir. Sadece 4 katılımcı böyle bir ortamın olmadığını belirtmiştir. Bu katılımcılar, muhtemelen okulun güvenlikle ilgili konularda iletişim ve paylaşım için yeterli bir ortam sağlamadığını düşünmektedir. Bu sonuçlara dayanarak çıkarılan anlam, çoğu katılımcının okul güvenliğiyle ilgili düşüncelerini paylaşabilecekleri bir ortamın olduğu, ancak bazı katılımcıların böyle bir ortamın eksik olduğunu düşündüğüdür. Okul yönetimi, bu geri

bildirimleri dikkate alarak iletişim kanallarını iyileştirmek ve öğrenci ve öğretmenlerin güvenlikle ilgili endişelerini dile getirmeleri için daha güvenli ve destekleyici bir ortam oluşturmak konusunda adımlar atabilir.

Katılımcıların MEB'in güvenli okullar konusundaki önerileri ile ilgili, seminer ve bilgilendirme toplantılarının yapılması ve güvenlik görevlilerinin görevlendirilmesi konuları öneriler arasında ön plana çıkmıştır. Sonrası ise depreme dayanıklı okul inşası konusunun, okulların onarım, tadilat ve yapı denetimlerinin yapılması ve okul bahçelerinin ve çevresel koşulların güvenli hale getirilmesi konularının öne çıktığı görülmektedir. Bu sonuçlara dayanarak çıkarılan anlam, katılımcıların MEB'e yönelik güvenli okullar konusunda çeşitli önerilerde bulunduğuudur. Bu öneriler, bilgilendirme toplantıları ve seminerler düzenlemek, güvenlik görevlilerini görevlendirmek, depreme dayanıklı okul inşası yapmak, okulların onarımını ve yapı denetimlerini gerçekleştirmek, okul bahçelerini ve çevresini güvenli hale getirmek gibi önlemleri içermektedir. Bu öneriler, okulların güvenlik standartlarını artırarak öğrencilerin ve çalışanların güvende olmasını sağlamayı hedeflemektedir.

Katılımcıların okul güvenliği konusunda rastladıkları sorunlar ile ilgili elde edilen verilere göre güvenlik personelinin olmayışının en büyük sorun olduğu görülmektedir. Sonrasında ise okula herkesin rahatça girebilmesi, okul dışı çevredeki güvenlik sorunu ve akran zorbalığı gelmektedir. Bu sonuçlara dayanarak çıkarılan anlam, katılımcıların okul güvenliği konusunda bazı önemli sorunlarla karşılaştıklarını göstermektedir. Güvenlik personelinin eksikliği, giriş-çıkış noktalarının kontrolsüz olması, okul dışı çevredeki güvenlik sorunları ve akran zorbalığı gibi faktörler, okulun güvenliğini tehlikeye atabilir ve öğrencilerin güvende hissetmelerini zorlaştırabilir. Bu sorunların çözümü için okul yönetimi ve ilgili paydaşlar tarafından önlemler alınması gerekmektedir. Bu önlemler arasında güvenlik personeli istihdamı, giriş-çıkış noktalarının kontrolü, çevresel güvenlik önlemleri ve akran zorbalığıyla mücadele stratejileri gibi adımlar yer alabilir.

Katılımcıların kriz anında müdahale planları ile ilgili elde edilen verilere göre belirlenmiş bir planın olmadığı görülmüştür. Planlarının olduğunu söyleyen ise 4 katılımcı vardır. Cevapların farklılığına bakılacak olursa belirli bir planın olmadığı açıkça görülmektedir. Okul yönetimi, kriz anında müdahale planlarının oluşturulması için çalışmalara başlamalıdır. Bu planlar, yangın, deprem, saldırı gibi çeşitli kriz senaryolarını

kapsamalı ve acil durumlarla başa çıkmak için net adımlar içermelidir. riz durumlarına hazırlık için düzenli tatbikatlar yapılmalıdır. Bu tatbikatlar, öğrenci ve çalışanların kriz anlarında nasıl hareket etmeleri gerektiğini uygulamalı olarak öğrenmelerini sağlar. Tatbikatlar, planın etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek için değerli bir fırsat sunar. Öğrenciler, öğretmenler ve veliler arasında güvenlik farkındalığının artırılması önemlidir. Seminerler, eğitimler ve bilgilendirme toplantıları düzenlenerek, güvenlik konuları hakkında bilgi verilmeli ve güvenlik önlemlerine uyulması teşvik edilmelidir.

Okulda zararlı alışkanlıkların önlenmesi yönelik çalışmalar ile ilgili elde edilen verilere göre genel eğitim/bilgilendirme yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca rehberlik servisinden de yararlanıldığı görülmektedir. Bunun dışında ortak bir kaniya varılamadığı, çok farklı cevapların verildiği görülmüştür. Okullar, zararlı alışkanlıkların önlenmesine yönelik kapsamlı ve etkili programlar geliştirmeli ve uygulamalıdır. Bu programlar, öğrencilere zararlı alışkanlıkların risklerini ve olumsuz etkilerini anlatmalı, sağlıklı yaşam tarzını teşvik etmeli ve bağımlılıkla mücadele becerilerini geliştirmeye odaklanmalıdır.

Alkol, sigara ve uyuşturucu madde bağımlılığını önlemek amacıyla yapılan uygulamalar ile ilgili elde edilen verilere göre çoğunluğun madde bağımlılığının zararları hakkında bilgilendirme yaptığı/ eğitim verdiği belirlenmiştir. Bunu yanı sıra bu konuda herhangi bir uygulama yapılmadığını aktaranlarında sayısının fazlalığı dikkat çekmektedir. Okullar, madde bağımlılığının zararları ve riskleri hakkında kapsamlı eğitim programları geliştirmeli ve uygulamalıdır. Öğretmenlere madde bağımlılığı konusunda eğitim ve bilinçlendirme sağlanmalıdır. Bu, öğretmenlerin madde bağımlılığı belirtilerini tanıma, öğrencilerle açık iletişim kurma ve gerekli müdahaleleri yapma konusunda yetkinlik kazanmalarını sağlayabilir. Okullar, ailelerle işbirliği içinde olmalı ve madde bağımlılığının önlenmesi konusunda ebeveynlere destek sağlamalıdır. Ailelere madde bağımlılığı hakkında bilgi verme, erken belirtileri tanıma ve çocuklarıyla etkili iletişim kurma konularında rehberlik sunulmalıdır.

Öğrencilerin güvenliğini sağlamak amacıyla okulun fiziki koşullarında yapılan düzenlemeler ile ilgili elde edilen verilere göre bina içinde tehlikeli yerlerde tamirat/tadilatların yapıldığı, kesici, sivri, kaygan zemin vb. gibi durumların düzeltilmeye çalışıldığı aktarılmıştır. Bunun dışında eşyaların sabitlendiği aktarılmıştır. Ayrıca okul

çevresine tel örgü çekildiği de belirtilmiştir. Okullar, bina ve okul çevresindeki potansiyel tehlikeleri belirlemek için düzenli olarak risk değerlendirmesi yapmalıdır. Bu, güvenlik açısından hassas alanları belirlemek ve bu alanlarda gerekli düzenlemeleri yapmak için bir temel sağlar. Okul binaları düzenli olarak bakım ve kontrol edilmeli ve potansiyel güvenlik sorunları hızlı bir şekilde tespit edilmelidir. Eksiklikler, hasarlar veya tehlikeli durumlar derhal düzeltilmelidir. Okullar, acil durumlara yönelik hazırlık yapmalı ve öğrenci ve personele acil durum prosedürlerini öğretmelidir.

Katılımcılara göre okullarda güvenliği sağlamak için yapılması gerekenler ile ilgili elde edilen verilere göre güvenliği sağlama konusunda en çok katılan ortak kanı güvenlik görevlisi çalıştırmaktır. Sonrasında fiziki güvenlik tedbirleri alma, aileleri ve öğrencileri bilinçlendirme maddeleri gelmektedir. Bunların dışında çok farklı fikirlerin olduğu görülmektedir. Okullar, güvenlik görevlilerini çalıştırarak okulda fiziksel güvenliği sağlamalıdır. Güvenlik görevlileri, okulun giriş-çıkış noktalarını kontrol etmeli, öğrencilerin güvenliğini sağlamak için devriye gezmeli ve acil durumlara müdahale etmelidir. Okullar, binalarında fiziki güvenlik tedbirleri almalıdır. Bunlar arasında güvenlik kameraları, kapı ve pencere kilitleme sistemleri, alarm sistemleri, çitler ve güvenlik bariyerleri yer alabilir. Okullar, veliler, öğretmenler, öğrenciler ve yerel toplumla iyi bir iletişim ve işbirliği içinde olmalıdır. Güvenlik konularında düzenli olarak bilgilendirme yapılmalı, geri bildirimleri dikkate alınmalı ve ortak projeler yürütülmelidir.

KAYNAKÇA

- Adams, C. M., & Kritsonis, W. A. (2006). An analysis of secondary schools' crisis management preparedness: National implications. *Doctoral Forum National Journal for Publishing and Mentoring Doctoral Student Research*, 1(1), 1-7.
- Akar, İ. (2004). *Öğrenci Davranışını Etkileyen Etmenler*. Z. Kaya, (Der.), Sınıf Yönetimi, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Akın S. ve ark. (2007). *Hedefte Türkiye Sağlıkta Gelecek*. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı. 21: 44.
- Aksoy, H. H., & Aksoy, N. (2003). Okullarda krize müdahale planlaması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2), 37-49.
- Aksu, A., & Deveci, S. (2009). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Kriz Yönetme Becerileri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(2), 448-464.
- Albayrak, E.E. (2022). *Okul Yöneticilerinin Kriz Yönetim Becerileri İle Okul Sağlığı İlişkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Baran, H. (2007). *İşletmelerde Kriz Yönetimi*. Araştırma ve Meslekleri Geliştirme Müdürlüğü, Kasım 2, 26-32.
- Berk, H. (2022). *Okul Yöneticilerinin Kriz Yönetim Tutumları: Eleştirel Düşünme Becerileri, Medeni Durum, Görev Türü, Eğitim Durumu ve Eğitim Kademesinin Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Boys, J. (2010). *Towards Creative Learning Spaces: Re-thinking the Architecture of Post-Compulsory Education* (1.baskı). London, 25-40
- Brock, S. E., Sandoval J., & Sharon L. (2001). *Preparing for crises in the schools: A manual for building school crisis response teams* (2th editon). New York: J. Wiley.
- Bursadabugun, (2017). <http://www.bursadabugun.com/haber/bursa-da-sinifta-dolabin-altinda-kalan-yusuf-un-doktorundan-aciklama-geldi-872652.html> adresinden erişildi.
- Can H., Azizoğlu, Ö.A., & Aydın, E.M. (2011). *Organizasyon ve Yönetim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Can, H. (2015). *Organizasyon ve yönetim*. Siyasal Kitabevi.
- Demirtaş, H. (2000). Kriz yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 353-373.

- Dolan, J. (2010). *Review Of Security in School Design in Ireland*. School Safety and Security. OECD Publishing.
- Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisini rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(25), 63–74.
- Döş, İ., & Cömert, M. (2012). İlköğretim okullarında kriz yönetimi hakkında okul müdürlerinin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 329-346.
- Estrada, V., Freeman, A., Kampylis, P., Vuorikari, R., Punie, Y., Johnson, L., & Adams Becker, S. (2016). *Horizon Report Europe - 2014 Schools Edition*. European Union. European Commission, 2020 Working Groups, Web: https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-working-groups_en adresinden erişildi.
- Filiz, E. (2007). *Türk kamu yönetiminde kriz yönetimi*. İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.
- Gerçik, İ. Z. (2002). *Örgüt kültürünün yöneticilerin krize hazırlıklı olma durumuna etkisi: Pendik sanayi bölgesinde yapılan bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güven, M. (2002). Okul Güvenliğinde Psikolojik Danışmanların Rolü ve Görevleri. *Eğitim Araştırmaları*, 9: 67-72.
- Habertürk, 2017 <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1353773-muglada-demir-parmaklik-cocugun-eline-saplandi> adresinden erişildi.
- Harris, A. (2020). COVID-19-school leadership in crisis? *Journal of Professional Capital and Community*, 5(3-4), 321-326.
- Işık, H. (2014). Okul Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme. *Milli Eğitim Dergisi*, Ankara, 164.
- İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü (2017). *Kriz ve Kriz Yönetimi*. İstanbul: Milli Eğitim.
- Johnson, K. (1992). *School srisis management*. Hunter House Publishers. https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=q90GfZxwrpUC&oi=fnd&pg=PR11&dq=School+Crisis+Management+johnson&ots=cplpcEqpg3&sig=j3ILN_rAI50q6cBlvwSqXWTSrjw&redir_esc=y#v= adresinden erişildi.
- Karakuş, A., & İnandı, Y. (2018). Ortaokul Yöneticilerinin Okullarında Yaşanan Kriz Durumlarını Yönetme Becerilerinin İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 500-518.

- Karal, D. (2011). Korkmadan Öğrenmek: Okul ve Okul Çevresi Güvenliği. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 11-06, 9.
- Knox, K. S., & Roberts, A. R. (2005). Crisis intervention and crisis team models in schools. *Children & Schools*, 27(2), 93-100.
- Lichtenstein, R. (1994). School Crisis response: Expecting the unexpected. *Educational Leadership*, 52(3), 79-83.
- Maya, İ. Ç. (2006). AB Sürecinde Türkiye ile AB Ülkeleri Eğitim İstatistiklerinin Karşılaştırılması Sürecinde Türkiye ile AB Ülkeleri Eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 375-394.
- MEB. (2018). *Okul Servis Araçlarının Çalıştırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar*, <https://mevzuat.meb.gov.tr> adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2015). *İnşaat ve Emlak Dairesi Başkanlığı. Eğitim Yapıları Asgari Tasarım Standartları Kılavuzu*.
- Millî Eğitim Bakanlığı, MEB (2011). *Çevre Sağlığı, Okul Sağlığı*, Ankara, 8-19. http://okulsagligi.meb.gov.tr/image/images/files/cevre_okul_saglik_modul.p adresinden erişildi.
- Newgass, S., & Schonfeld, D. J. (2000). *School crisis intervention, crisis prevention, and crisis response*. Oxford: Oxford University Press
- Ocak, Y. (2006). *Ortaöğretim okullarında kriz yönetimi (Edirne İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- OECD. (2017). *Lessons in Danger, School Safety and Security*, Paris: OECD Publishing, 35-49
- Oluk, F. (2018). *Eğitim Yöneticilerinin Okullarda Bulunan Sağlık ve Güvenlik Risklerine İlişkin Algıları: Çankırı İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Sabahatin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ögel, K., Tarı, I., & Yılmazçetin, C. E. (2005). *Okullarda suç ve şiddeti önleme*. İstanbul: Yeniden.
- Özdemir, T. A. (2002). *İlköğretim okul müdürlerinin kriz yönetimi konusundaki koordinasyon yeterliliklerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Öztürk, B. (2010). *Kriz yönetimi ve örnek bir uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Pira, A., & Sohodol, Ç. (2004). *Kriz Yönetimi- Halkla İlişkiler Açısından Bir Değerlendirme*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pitcher, G., & Poland, S. (1992). *Crisis invention in the school*. London: Guilford.
- Sağlam, M. D. M., & Deniz, M. (2007). Kriz dönemlerinde işletme stratejileri ve Malatya Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren tekstil işletmelerinde bir uygulama. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 156-176.
- Saka, A. (2021). *Okul Müdürlerinin Kriz Yönetimi: Covid 19 Sürecindeki Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize.
- Salminen, S., Kurenniemi, M., Råback, M., Markkula, J., & Lounamaa, A. (2013). School environment and school injuries. *Frontiers in public health*, 1, 76.
- Samavi, F. (2021). Educational crisis management requirements and its relation to using distance learning approach: A cross-sectional survey secondary stage schools in Albalqa'a governorate during covid-19 outbreak from the perspectives of teachers. *Turkish Online Journal Of Distance Education*, 22(3), 196-212
- Savçı, S. (2008). *Ortaöğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Kriz Yönetimine İlişkin Algıları*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Sayın, N. (2008). *Ortaöğretim Kurumlarında Kriz Yönetimi Stratejisinin İncelenmesi (İstanbul İli Örneği)*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Schleicher, A. (2018). *OECD School User Survey improving learning spaces by empowering school users*. OECD School User Survey Launch Event. Paris.
- Şahin, N. H. (2017). *Çocuğumuzun Ruh Sağlığında Önemli Aktörler: Anneler. Çocuğumuzun Ruh Sağlığında*, Ankara: Başkent Üniversitesi, 31.
- Takang J.D. (2021). Okul yönetimi kriz planı: Okullarda öncelikli bir misyon. *Uluslararası Entegre Eğitim Dergisi*, 4, 2 (Şubat 2021), 138-144.
- Tandoğan O. (2014). Çocuk için daha yaşanılır bir kentsel mekân: dünyada gerçekleştirilen uygulamalar. *MEGARON*. 9(1): 33-19.
- Taymaz, H. (2019). *Okul yönetimi* (11.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Töre, E. (2020). Okul müdürlerinin kriz yönetimi becerilerinin incelenmesi: devlet okulu ve özel okul karşılaştırması. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(33), 379-396.

- Tuğcu, Ş.T. (2017). Kriz Yönetiminde Liderlik Kavramının Önemi, Selçuk Üniversitesi *İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 3(2).
- Tutar, H. (2000). *Kriz ve stres ortamında yönetim*. 2.Baskı, İstanbul: Hayat Yayınları.
- Tutar, H. (2011). *Kriz ve stres ortamında yönetim*. 6.Baskı, İstanbul: Hayat Yayınları.
- Tüz, M. (2014). *Kriz Yönetimi Uygulamalar İçin Temel Adımlar*. 5.Baskı. Bursa: Alfa Yayınları.
- Ulusoy, Z.K. (2020). *Okul Müdürlerinin Kriz Yönetimi Becerilerinin Liderlik Stilleri Açısından İncelenmesi (İzmir Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- UNICEF. (2009). *Child firendly schools manual*. https://www.unicef.org/publications/files/Child_Friendly_Schools_Manual_EN_040809.pdf adresinden erişildi.